

Karelia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (YAMK)
Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen

Sosiokulttuurisen vanhustyön kehittäminen Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella

Outi Kohtala

Opinnäytetyö, toukokuu 2024

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
toukokuu 2024
Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen (YAMK)

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Outi Kohtala

Nimeke
Sosiokulttuurisen vanhustyön kehittäminen Etelä-Pohjanmaan alueella

Toimeksiantaja
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue

Tiivistelmä

Sosiokulttuurisuus on juuri nyt murroksessa. Ennen puhuttiin viriketoiminnasta ja nykyään puhutaan sosiokulttuurisuudesta. Vanhustyössä on vielä paljon tehtävää, jotta sosiokulttuurisuus ymmärretään työtavaksi eikä erilliseksi asiaksi, jota toteutetaan toimintahetkinä. Aihe on todella ajankohtainen. Sosiokulttuurinen työ sisältää kaikki luovan toiminnan menetelmät, jossa ilo, elämyksellisyys, merkityksellisyys, arvokkuus, luovuus, aito kohtaaminen, aktivointi ja osallistaminen ovat tärkeässä asemassa. Kun ikäihminen ei pysty enää kommunikoimaan sanallisesti, niin käyttöön voidaan ottaa luovan toiminnan menetelmät, kuten esimerkiksi maalaus, muovailu tai tanssi. (Nuutinen 2014, 92–93).

Opinnäytetyöni toteutin laadullisena kehittämistyönä. Selvitin sosiokulttuuriseen työhön liittyviä teemoja. Näitä olivat sosiokulttuurinen työ, sosiokulttuurisen työn kehittäminen, sosiokulttuurinen osaaminen sekä yhteistyö kolmannen ja neljännen sektorin kanssa. Yhteisöllisen asumispalveluyksikön asukkaille tein avoimia haastatteluita, joissa selvitin heidän tämänhetkisiä mieltymyksiänsä sekä toiveitaan tulevaisuudelta. Kehittämistyön toteutin haastattelemalla työntekijöitä heidän työpaikallaan ja nauhoitin ne. Tulokset analysoin sisällönanalyysillä ja teemoittelulla haastattelukysymysten pohjalta. Työntekijöiden tuloksissa korostuivat läsnäolo, turvallisuuden tunteen antaminen sekä ilo ja aito kohtaaminen arjen työssä. Tuloksista voin myös todeta, että sosiokulttuurisuutta löytyy arjen työstä paljon ja tärkeintä sen omaksumisessa on oma asenne ja työtapa. Kiire, arjen hoitotyö sekä henkilökunnan resurssien puute koettiin haasteena sosiokulttuurisen työn näkökulmasta. Ikäihmisten tuloksissa korostui musiikki, kirjat, luonto sekä ulkoilu.

Kehittämistehtävänä loin posterin sosiokulttuurista työstä, joka voitaisiin käyttää Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteisöllisissä asumispalveluyksiköissä.

Kieli
suomi

Sivuja 56
Liitteet 2
Liitesivumäärä 4

Asiasanat
vanhustyö, sosiokulttuurisuus, hyvinvointi, elämänlaatu

THESIS
May 2024
Master's Programme in Active Ageing
Tikkarinne 9
FI-80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. + 358 13 260 600

Author
Outi Kohtala

Title
Developing socio-cultural work with older people in South Ostrobothnia
Commissioned by
Wellbeing Services County of South Ostrobothnia

Summary
Socio-culturalism is in a state of transition. Formerly, people talked about recreational activities and nowadays the term used is socio-culturalism. A great deal needs to be accomplished in the field of work with older people to ensure that socio-culturalism is understood as a way of working and not as something accomplished at a specific moment. This is a very topical subject. Sociocultural work includes all methods of creative activity where joy, experience, meaningfulness, dignity, creativity, authentic encounters, activation, and inclusion play an important role. When an older person is no longer able to communicate verbally, creative methods such as painting, modelling, or dancing can be introduced (Nuutinen 2014, 92-93).

This thesis was conducted as a qualitative development activity. Themes related to sociocultural work were identified. These were sociocultural work, development of sociocultural work, sociocultural competence, and cooperation with the third and fourth sector. Open-ended interviews were conducted among residents in a communal housing unit to explore their current preferences and their hopes for the future. Development activity was implemented by interviewing employees at their place of work and the interviews were recorded. The results were analysed using content analysis and thematic analysis based on the interview questions. The employees' results emphasized presence, a sense of security, joy, and genuine encounters in everyday work. It can also be concluded that socio-culturalism can be found considerably in everyday work and the most important thing in adopting it is one's own attitude and way of working. Rush, everyday care work and lack of staff resources were perceived as a challenge from perspective of sociocultural work. Music, books, nature, and outdoor activities were highlighted in the results responses of older people. As a development task, a poster was created on sociocultural work, and it could be used in communal housing service units in the Wellbeing Services County of South Ostrobothnia.

Language
Finnish

Keywords
socio-cultural, well-being, quality of life

Pages 56
Appendices 2
Pages of Appendices 2

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Sosiokulttuurinen vanhustyö	6
2.1 Mitä on sosiokulttuurinen vanhustyö?	6
2.2 Sosiokulttuurisen vanhustyön menetelmiä.....	8
2.2.1 Kulttuurinen vanhustyö	8
2.2.2 Luovan toiminnan menetelmät.....	10
2.2.3 Luontolähtöiset menetelmät.....	12
3 Sosiokulttuurinen vanhustyö hyvinvoinnin ja elämänlaadun tukena....	15
3.1 Ikäihmisten hyvinvointi ja elämänlaatu	15
3.2 Ikäihmisten kulttuuripalvelut E-P:n hyvinvointialueella.. ..	22
4 Tarkoitus, tavoite ja tehtävät.....	23
5 Kehittämistyön lähtökohdat	23
5.1 Tutkimuksellisen kehittämistyön lähestymistavat.....	23
5.2 Kehittämisprosessi ja sitä ohjaava malli	24
5.3 Tiedonhankintamenetelmät ja osallistamisen menetelmät	26
5.4 Analyysimenetelmät	28
5.5 Arviointimenetelmät.....	29
6 Tulokset haastatteluista.....	30
6.1 Sosiokulttuurinen vanhustyö työntekijöiden näkökulmasta	30
6.1.1 Taiteen ja kulttuurin yhdistäminen	34
6.1.2 Ilo ja aito kohtaaminen	35
6.2 Sosiokulttuurinen työn tarve ja sen kehittäminen	37
6.1.2 Tulevaisuuden sosiokulttuurinen työ	39
6.3 Sosiokulttuurinen osaaminen ja sen eri osa-alueet.....	40
6.4 Kansalais- ja vapaaehtoistoiminta.....	43
6.5 Tulokset asukkaiden haastatteluista.....	44
7 Pohdinta	46
7.1 Luotettavuus ja eettisyys.....	46
7.2 Etiikka	47
7.3 Tutkimusetiikka tässä opinnäytetyössä.....	49
7.4 Opinnäytetyön tulokset verrattuna aiempiin tutkimuksiin	50
7.5 Oma oppiminen	52
Lähteet.....	54

Liite 1 Tutkimuskysymykset

Liite 2 Saatekirjeet

1 Johdanto

Petteri Orpon hallitusohjelmassa vahva ja välittävä Suomi 2023 on tavoitteena toteuttaa sosiaali- ja terveystaloudessa uudistuksia, jotta hyvinvointialueet pysyvät paremmin varautumaan tulevaisuuden haasteisiin. Seurakuntien ja järjestöjen toimintaa tuetaan järjestöavustuksilla, näitä kohdennetaan kotona asuville ikäihmisille. Hyvinvointialueita kannustetaan lisäämään sekä uudistamaan ikäihmisten päivätoimintaa. Ennaltaehkäisevän työn merkitys on suuri hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi. (Valtioneuvosto 2023, 22, 24, 26).

Etelä-Pohjanmaan ikäihmisten yhteensovitettu palvelukokonaissuunnitelmasta vuosille 2019–2025 nousee esille, että kulttuuripalvelut mahdollistettaisiin kaikille sekä sosiaalisia suhteita sekä yhteisöllisyyttä tuettaisiin. (Muistiyhdistys 2018, 22). Nämä kuuluvat kiinteästi sosiokulttuurisen työn kehittämiseen. Suomen virallisen tilaston (2018) mukaan vuosien 2050–2060 välillä yli 64-vuotiaiden määrä nousee paljon, kolmasosaan kaikista meidän kansalaisistamme. Tämä ikäluokka on käyttänyt kulttuuripalveluita ja, kun ikäluokka kasvaa erilaiset ikääntyneiden kulttuuripalvelut kasvavat. (Aholainen 2019, 173). Sosiaalipedagogi Leena Kurjen mukaan sosiokulttuurisuus on hyvin laaja käsite, joka sisältää sosiaalisen ja kulttuurisen puolen. Sosiaaliseen käsitteeseen kuuluu läheiset ja ystävät, yhdessäolo sekä myös omaisyhteistyö. Kulttuurisuuden käsitteeseen kuuluu muun muassa erilaiset kulttuuritapahtumat, laulut, teatteri ja maalaaminen. Siihen kuuluu arjen kulttuuri eli tapamme ja meidän elämäntilastamme. (Riekko-Tuovinen 2019, 17).

Aihe on noussut Seinäjoen kaupungin ikäihmisten palveluiden tulosaluejohtajan toimesta. Tutkimusten mukaan sosiokulttuurinen työ on tärkeässä asemassa arjen hyvinvoinnissa. Niiden perusteella voidaan todeta, että sosiokulttuurisuus tuo arkeen iloa sekä merkityksellisyyttä. Käsite onkin muuttunut ajan kuluessa, ennen puhuttiin harrastus- ja viriketoiminnasta, nykyään sosiokulttuurisesta työstä.

2 Sosiokulttuurinen vanhustyö

2.1 Mitä on sosiokulttuurinen vanhustyö?

Käsitteitä sosiaalinen ja kulttuurinen voidaan käsitellä myös erikseen. Ikäihmisten kanssa tehtävässä työssä käsitteeseen sosiaalinen liitetään usein sosiaalinen toimintakyky. Siihen kuuluu ihmisen vuorovaikutuksellinen kanssakäyminen muiden kanssa. Myös yhdessäolo läheisiin ja elämän mielekkyys kuuluu olennaisena osana sosiaalisuuteen. (Riekkö-Tuovinen 2018, 47). Sitä voidaan ajatella myös elämäntulkun liittyvänä viitekehyksenä. Siinä elämäntulkulla ja ihmisen omilla henkilökohtaisilla kokemuksilla ja voimavaroilla on suuri merkitys. Muistelu sekä vanhuuteen kuuluva kehitystehtävä voidaan ajatella olevan kulttuurinen voimavara ikäihmisille. Myös hiljainen tieto lisääntyy ja sillä voi olla vaikutusta elämäntulkun kykyjen paranemiseen. (Riekkö-Tuovinen 2018, 50). Nykyään vanhuutta pidetään luonnollisena elämän- ja identiteettikehityksen vaiheena, jossa ei myöskään suljeta pois taidetta ja kulttuuriakaan. (Aholainen 2019, 174.)

Taidetoiminta on perustarve kaikilla merkityksellisestä elämästä ja niiden kokemusten käsittelemiseen. Myös vanhuspalvelulaki ohjaa tähän. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvluista annetussa laissa (980/2012) sanotaan, että pitkäaikaisessa hoivassakin iäkkäällä henkilöllä pitää olla mahdollisuus kokea elämänsä arvokkaaksi myös ikäihmisellä pitää olla mahdollisuus osallistua toimintakykyä edistävään mielekkäeseen toimintaan. (Ala-Nikkola, Huhtinen-Hildén, Puustelli-Pitkänen & Strandman 2017, 21–22).

Sosiokulttuurisessa työssä on tärkeää, että toiminta on mieleistä ja merkityksellistä ikäihmiselle ja sitä on pohdittu yhdessä lähipiirin kanssa. Työntekijältä vaaditaan ikäihmisen elämäntulkun ja kokonaistilanteen perehtyneisyyttä, luovuutta sekä myös kekseliäisyyttä eri tilanteiden tuomiin haasteisiin. Sosiokulttuurisen toiminnan ei pitäisi olla mikään erillinen ohjelma vaan sen pitäisi

tapahtua työntekijöiden innostumisen ja ikäihmisten motivoinnin kautta. Sitä voidaan pitää arvomaailmana, jossa esimerkiksi arvostus ja omatoimisuuden tuleminen ovat tärkeässä roolissa. (Riekkö-Tuovinen 2018, 53–54). Omien elämäkokemusten tärkeys, ainutkertaisuus, merkityksellisyys ja arvokkuus ovat sosiokulttuurisessa työssä tärkeitä. Sosiokulttuurista työtä olisi tarkoitus tehdä prosessina sekä säännöllisenä ja tavoitteiden mukaisesti muun työn ohessa. (Nuutinen 2014, 94).

On erittäin tärkeää muistaa, että kaikki ikäihmiset eivät välttämättä tarvitse tai kaipaa aktiviteetteja elämäänsä. Heille saattaa riittää oleminen ja mietiskely. Kuitenkin silti erilaiset kokemukset ja tunteet säilyvät mielessä, vaikka esimerkiksi muistin kanssa olisi haasteita. (Riekkö-Tuovinen 2018, 111). Kun sosiokulttuurinen työ on kuntouksen yhtenä muotona, silloin asiakkaan rooli on tärkeässä roolissa, koska hänen mielenkiintonsa ja elämäkokemuksen perusteella pystytään muovaamaan erilaisia työmuotoja käytäntöön (Ala-Nikkola 2017, 12). Kun mietitään sosiokulttuurisen työn tuomista vanhustyön arkeen, niin silloin pitää tarkastella, kuinka sosiokulttuurinen toiminta voi muuttaa erilaisia työmenetelmiä, toimintatapoja ja niiden avulla muuttua pysyväksi arjen työn asenteeksi. (Ala-Nikkola ym. 2017, 25).

Sosiokulttuurisuutta voi nähdä arjessa koko ajan. Esimerkiksi Koivula (2013) antaa kritiikkiä siitä, miten ikäihmisten pitkäaikaisosastoilla suihkutusta tehdään pakollisena toimenpiteenä, vaikka siihenkin voisi saada sosiokulttuurisia elementtejä. Ei ajatella, että ikäihminen voisi itse haluta määritellä, vaikka sen, koska haluaa suihkuun. Myös erilaiset hyvät tuokset, suihkutuksen saaminen saunan jälkeen tai saunajuoma lisäisivät tähänkin toimenpiteeseen sosiokulttuurisia elementtejä. (Riekkö-Tuovinen 2018, 43).

Nuutisen väitöskirjassa (2024) tutkitaan taitelijoiden ammatillista toimijuutta ja heidän työtöitä ikäihmisten hoivakodeissa. Puhuttaessa hoivakodeista ja ikäihmisten kanssa tehtävästä työstä siinä korostuu usein lääkkeellisyys ja kielteisyydet. Tässä tutkimuksessa korostuukin enemmän positiivisuus sekä sosiaalipedagoginen ja kulttuurinen lähestymistapa. Tärkeässä roolissa on hyvä ja

laadukas elämä, voimavarakeskeisyys sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. (Nuutinen 2024).

Kulttuurihyvinvointi käsitteenä on hyvin moninainen. Tärkeänä asiana on koettu hyvinvointi, jossa hyvä elämä taiteen ja kulttuurin kautta koetaan. Siihen liittyy myös ihmisen kulttuuriset tarpeet ja oikeudet. Kulttuurihyvinvointia määriteltäessä lähdetään yleensä liikkeelle ihmisen omasta elämästä ja elämäntilanteesta, joka sillä hetkellä vallitsee. Se on esimerkiksi vuorovaikutusta ja asioita, jotka tuovat merkityksellisyyttä elämään. Se on jokaisen ihmisen henkilökohtainen kokemus, jota ovat muovanneet esimerkiksi elämäkokemus ja omat arvot. (Lilja-Viherlampi & Rösenlöf 2019, 20). Nuutinen, Laulainen & Salonen määrittelevät kulttuurihyvinvoinnin samalla tavalla eli se on yksilöllinen ja yhteisöllisesti jaettu kokemus siitä, että taide ja kulttuuri ovat hyvinvointiin yhteydessä. (Nuutinen, Laulainen & Salonen 2021, 231).

Kulttuurinen hyvinvointi määritellään usein yksilön kokemusten kautta. Arjen kulttuuriset piirteet ovat tällä hetkellä tärkeässä roolissa. Kun esimerkiksi ikäihminen ei enää pysty liikkumaan, silloin hänen kulttuurikokemuksensa sijoittuvat arjen kulttuuriin, josta muodostuu kulttuurinen kokemusmaailma. (Aholainen 2019, 174).

2.2 Sosiokulttuurisen vanhustyön menetelmiä

2.2.1 Kulttuurinen vanhustyö

Sosiaali- ja terveysministeriön suosituksessa (2024) kerrotaan, että taiteella ja kulttuurilla on merkitystä ikääntyvän väestön hyvinvoinnin ja terveyden tuomissa haasteissa. WHO myös suosittelee taiteen ja kulttuurin käyttöä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Kulttuurihyvinvoinnin avulla voidaan ennaltaehkäistä toimintakyvyn edistämistä. (STM 2024, 33). Ikäihmisten kulttuuripalvelut ovat nykyään paljon esillä hoito- ja hoivatyössä sekä näkyvät julkisissa palveluissa.

Taiteen ja kulttuurin ajatellaan olevan osa perusarkea, joihin kaikilla on oikeus. Tällä hetkellä kulttuuripolitiikassa keskeisenä asiana pidetään hyvinvointidiskurssia, jossa taiteen ja kulttuurin vaikutuksia tarkastellaan hyvinvoinnin ja terveyden näkökulmasta. (Aholainen 2019, 171–172.)

Kohti luovaa arkea -tutkimushanke tehtiin vuosina 2015–2016 ja sen tarkoituksena oli, että se lisäisi ymmärrystä siihen, että luovuutta, osallistavaa taidetoimintaa sekä kulttuuria arvostava näkökulma tulisi merkitykselliseksi ikäihmisten kanssa tehtävässä arjen työssä. Tarkoituksena oli myös tutkia taiteen ja kulttuurin mahdollisuuksia ympärivuorokautisissa hoiva- ja palveluasumisessa ja kuinka se on hyvinvoinnin ja toimijuuden tukena arjessa. Tutkimuksessa on ollut tärkeässä roolissa vanhustyön työntekijöiden kokemukset. Kun heidän vastauksiaan on analysoitu, niin saadaan vastauksia siihen, mitkä tekijät vaikuttavat kulttuurisen vanhustyön näkökulmaan ja luovuuden hyväksi käyttämisen vanhustyön arjessa. (Huhtinen-Hildèn ym. 2017, 3).

Kulttuurinen vanhustyö pitää tärkeänä kulttuuria ja luovuutta, arvoja sekä asenteita. Moniammatillisuus liittyy kiinteästi kulttuuriseen vanhustyöhön. Arvot ja asenteet vaikuttavat paljon siihen, kuinka työyhteisöissä toimitaan. (Huhtinen-Hildèn ym. 2017, 21).

Kulttuuriset oikeudet kuuluvat myös YK:n ihmisoikeuksien julistukseen, jossa kaikille turvataan oikeus sivistykseen ja taiteeseen yksilön perusoikeutena YK:n ihmisoikeuksien julistuksen artiklan 27 mukaisesti. Näillä viittauksilla ikääntyneidenkin kulttuuripalvelut nivoutuvat osaksi kansainvälistä tai ainakin eurooppalainen hyvinvoinnin perinnettä. (Aholainen 2019, 182–183).

Nuutisen väitöskirjassa (2024) keskeisenä tuloksena nousi esille se, että taiteilijoilla on suuri merkitys pitkäaikaishoidossa olevilla ikäihmisten kulttuurihyvinvoinnin ja kulttuuriosallisuuden edistämisessä. Taitelijat auttavat muuttamaan hoitokotien toimintakulttuureja ja niiden työtapoja enemmän vuorovaikutteisemmiksi. Kun työskentely on pitkäkestoista, niin silloin se mahdollistaa sen, että taiteilijat pystyvät paremmin tutustumaan ikäihmisiin, henkilökuntaan ja sen toimintakulttuuriin. (Nuutinen 2024). Haasteena tässä voidaan pitää

henkilökunnan vähyyttä, kiirettä, rutinoitunutta toimintakulttuuria, viestinnän ongelmia sekä taitelijoiden sosiaalisen tuen puutetta. Ihanne olisi, että taiteilijat ja kulttuurihyvinvointitoiminta pääsisivät valloilleen hoivakodeissa. Tarvitaan kuitenkin vielä paljon esimerkiksi rakenteiden ja organisaatioiden muutoksia sekä pitkäaikaista kehittämistä. (Nuutinen 2024).

Kulttuurihyvinvoinnista liittyy myös käsite etsivä kulttuurinen vanhustyö, johon kuuluu tieto ja ymmärrys. Ikäihminen nähdään kokonaisvaltaisena sekä terveyden että hyvinvoinnin edistämisen kautta. Etsivässä kulttuurisessa työssä kohdennetaan palvelut ottaen huomioon käyttäjien tarpeet sekä kiinnostuksen kohteet. Lisäksi palveluita viedään sinne, missä asiakkaat ovat. Näiden toimien avulla yritetään edistää kulttuuripalveluiden saavutettavuutta. Kulttuurihyvinvointitoiminta auttaa ikäihmistä elämään laadukasta sekä merkityksellistä elämää sekä auttaa, että kulttuuriset oikeudet toteutuvat. (STM 2024, 33).

2.2.2 Luovan toiminnan menetelmät

Monille hoiva- ja hoitoalalla työskentelevät huomaavat, että luovuus ja taide tuovat lisää hyvinvointia ja elämän merkityksellisyyttä. Tämä on heidän subjektiivinen kokemuksensa, mutta viime aikoina siihen on saatu myös tutkimustietoa. Kuitenkaan luovuus ja taide ei silti vielä näy ikäihmisten arjessa ympärivuorokautisissa hoivakodeissa tarpeeksi. Sen vaikutusta ei ole vielä systemaattisesti hyödynnetty. (Huhtinen-Hildèn, Puustelli-Pitkänen, Strandman & Ala-Nikkola 2017, 13). Luovaan toimintaan osallistumisella on havaittu olevan positiivisia vaikutuksia hyvinvointiin. Tutkimuksissa on huomattu, että taidetoimintaan osallistuminen parantaa muun muassa mielialaa ja muistia. Luovuudella on myös terveyttä edistäviä vaikutuksia. (Ala-Nikkola ym. 2017, 21–22). Tutkimustuloksia on muistisairaiden sairauksista ja hoidoista siitä, että säännöllisesti kuuntelemalla musiikkia tai yhteislaululla voidaan saada aikaan muun muassa sosiaalisia sekä emotionaalisia vaikutuksia. (Ala-Nikkola ym. 2017, 22).

Taiteesta ja kulttuurista kerrotaan myös koko ajan, että se olisi lääkkeenkaltainen apuna yksinäisyyteen, kipuun tai johonkin sairauteen. Tällaiset vaikutukset

painottuvat, mitä tarkemmin jokin taidetoiminta voidaan tutkitusti todistaa ja vaikuttavan tiettyyn sairauteen kuten vaikka dementiaan. (Aholainen 2019, 180). Pitää kuitenkin muistaa, ettei hyvinvoinnin lisääntyminen ei ole automaattisesti sidoksissa taiteen läsnäolosta tai luovasta toiminnasta. Luova toiminta voi kuitenkin tuoda elämään lisää syvyyttä, ulottuvuuksia ja merkityksiä. (Ala-Nikkola ym. 2017, 23). Luovuus ja taide kuuluu kaikille ja sen merkityksellisyys riippuu ihmisestä itsestään ja henkilön elämänkokemuksesta. (Ala-Nikkola ym. 2017, 25).

Ilo, luovuus, aito kohtaaminen, aktivointi ja osallistaminen ovat tärkeitä asioita sosiokulttuurisessa vanhustyössä. Kun ikäihminen ei pysty enää kommunikoimaan sanallisesti, niin käyttöön voidaan ottaa luovan toiminnan menetelmät, kuten esimerkiksi maalaus, muovailu tai tanssi. Näiden menetelmien avulla voidaan aktivoida muistia ja tunne-elämää. Elämyksellisyys tulee näissä menetelmissä hyvin esille. (Nuutinen 2014, 92).

Tutkimuksissa on todettu, että taide auttaa ikäihmisiä. Musiikki, tanssi tai kulttuuriseen toimintaan osallistumien voi auttaa vahvistamaan itsetuntoa ja ehkäistä esimerkiksi masennusta. Musiikin avulla taas voidaan tukea muistisairaahan kognitioita, sanallista ilmaisua sekä muistisairaahan kognitioita. Lisäksi on tehty havaintoja, että se tuo lisää turvallisuuden sekä kuuluvuuden tunnetta. Musiikin avulla voidaan saada enemmän vuorovaikutusta hoitajien ja muistisairaiden välillä. (Nuutinen ym. 2021, 232). Taide vaikuttaa positiivisesti hoitoympäristöissä sekä työntekijöiden että potilaiden näkökulmasta. Lisäksi se voi auttaa kivun hallinnassa (Huhtinen-Hildèn ym. 2017, 22.)

Leonie Hohenthal-Antin (2013) on tuonut esille tutkimuksessaan, että luovat menetelmät tukevat muistisairaita. Luova muistelu on erittäin hyvä keino, jossa korostetaan aistivirikkeitä muistojen herättäjinä. Jokin tuttu lapsuuden tai nuoruuden musiikki voi aktivoida muistisairasta. Muina aistivirikkeinä voivat toimia hajut ja maut, jotka ovat tuttuja. Myös erilaisten materiaalien kosketus tai erilaiset esineet tuovat aistivirikkeitä. (Riekko-Tuovinen 2018, 43).

Yhdistyneessä kuningaskunnassa on tehty Creative Journeys-tutkimusprojekti, jossa osallistava taide oli keskeisenä asiana ja siinä myös henkilökunnan sekä asukkaiden väliset sosiaaliset suhteet eli mikä oli taiteen merkitys sosiaalisten suhteiden ylläpitämisessä sekä kehittämisessä. Yksi keskeisistä asioista hoitokodissa on mieleisen toiminnan toteuttaminen ja sen tarjoaminen asukkaille. Siihen kuului muun muassa lauluja sekä muita taiteen muotoja, jotka olivat osallistavia sekä ottivat huomioon ihmisten erilaiset tarpeet. (Bungay ym. 2020, 1807–1808).

Kyseisessä artikkelissa on tietoja, jotka kerättiin yhtenä osana Englannin taide-neuvoston rahoittamaa tutkimusprojektiä "Creative Journeys" (2016–2018), ja se tehtiin yhteistyössä Essexin kreivikuntaneuvoston kulttuuri- ja yhteisötoimintaryhmän ja Essexin vanhusten tutkimusryhmän yhteistyönä. Tutkimusprojekti oli osallistavan taiteen ohjelma, ja se mahdollistaa hoitokodissa olevien ikäihmisten aktiivisen osallistumisen luovaan toimintaan. (Bungay ym. 2020, 1807).

Hoitokodit työllistivät aktiviteettikoordinaattoreita, jotka tulivat avuksi tukemaan ikäihmisten sosiaalista kanssakäymistä. Siihen kuului paljon muutakin kuin taide ja kulttuuri, myös erilaisten tapahtumien järjestäminen sekä arkiset keskustelut ikäihmisten kanssa. Toimintakoodinaattoreiden ei tarvinnut olla sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Uusi suuntaus on pyytää erilaisia taideorganisaatioita hoitokoteihin tuomaan taidetta ja kulttuuria ikäihmisille. (Bungay ym. 2020, 1808).

2.2.3 Luontolähtöiset menetelmät

Green Care perustuu luontoon ja maaseutu ympäristöön, jossa tehdään ammatillista toimintaa. Sen tarkoituksena on edistää ihmisten hyvinvointia sekä elämänlaatua. Siinä voidaan käyttää monia eläin- ja luontoavusteisia menetelmiä, esimerkiksi sosiaalinen puutarhatoiminta ja ratsastusterapia. Green Caren toiminta on tavoitteellista, vastuullista ja ammatillista. (Green Care 2024).

Ne tekijät, jotka lisäävät hyvinvointia johtuvat luonnon elvyttävästä vaikutuksesta sekä osallisuudesta ja kokemuksellisuudesta. Usein toimintaa toteutetaan luontoympäristössä tai maaseudulla, mutta sitä voidaan tuoda myös kaupunki- ja laitosympäristöihin. Näiden toimivuudesta on paljon hyviä kokemuksia ja niitä voidaan käyttää myös toimintarajoitteisten ihmisten kanssa, kuten ikäihmisten. Kun laitosympäristöihin tuodaan luontoon liittyviä asioita, ne antavat ihmisille voimaantumisen ja osallisuuden kokemuksia. (Green Care 2024).

Saksassa tehtiin osallistava tutkimus, jossa kartoitettiin ikääntyvien ehdotuksia, millaista olisi hyvä ikääntyminen kaupunkiympäristöissä. (Oeser, Bruckmann, Gellert & Wolfram 2023, 1). Vastaajat toivoivat, että tutkittaisiin erilaisia elinympäristöön vaikuttavia osa-alueita kuten viheralueiden vaikutusta elinympäristöön. Vastaajia kiinnosti myös ympäristöihin liittyvät asiat kuten erilaisten istumapaikkojen saatavuus, yleiset saniteettitilat sekä puistoalueiden saatavuus. (Oeser ym. 2023, 4). Tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan todeta, että ikääntyneitä kiinnostaa kaupunkiympäristöt ja siihen liittyvät asiat. (Oeser ym. 2023, 7). Nämä aiheet voivat toimia uusina tutkimusaiheina tutkijoille, joissa voidaan ottaa enemmän huomioon myös ikääntyneiden mielipiteitä. (Oeser ym. 2023, 7).

Luontoympäristöt vaikuttavat ihmisiin kuntouttavasti. Kun ollaan ja liikutaan luonnossa, niin sillä on monia positiivisia vaikutuksia esimerkiksi virkistäytymiseen ja verenpaineen ja sydämen sykkeen laskuun. (Riekkö-Tuovinen 2018, 44). Jos hoitopaikan lähellä tai sen ympäristössä on viheralueita, niistä asukkaat voivat saada omaa rauhaa sekä yksityisyyttä, pystyvät rentoutumaan sekä keräämään voimavaroja. (Salovuori 2014, 7–8). Luonnon merkityksen yhteydessä käytetään myös nimitystä ympäristöestetiikka sekä luonnon ja maiseman estetiikka. Tällä tarkoitetaan ympäristön esteettistä kokemista. (Riekkö-Tuovinen 2018, 44). Ympäristön vihreys on sidoksissa vahvasti hyvinvointiin, siellä stressi ja uupumus katoavat, rauhoittuminen mahdollistuu sekä ajatukset muuttuvat selkeämmiksi (Rappe & Koivunen 2017, 7).

Sen avulla voidaan esimerkiksi saada ”tuulahdus” elämään, jota vietettiin ennen muuttoa esimerkiksi hoivakotiin. Esimerkiksi kosketukset eläimiin, tuottavat

positiivisia tunteita sekä antavat mahdollisuuden iloon ja hellyyteen. Kokemuksellisuus voi saada myös passiiviset asukkaat aktiivisemmiksi. Erilaiset aistikokemukset tuovat esiin muistoja. (Salovuori 2014, 7–8).

Luontoa voidaan tuoda asiakkaiden lähelle myös sisälle laittamalla esimerkiksi yhteisiä tiloja vuodenaikojen mukaan. Elämäkertatiedot ovat tärkeässä roolissa muistisairaiden kanssa, jolloin voidaan löytää heille tärkeät luontoteemat. Kun ollaan hoitolaitoksissa, monesti yksityisyyden puute tuottaa stressiä. Pienillä ja yksinkertaisilla asioilla voidaan tehdä esimerkiksi vihernurkkaus, jossa jokaisella olisi mahdollisuus rentoutumiseen ja voimien keräämiseen. Se voi olla rauhallinen paikka, josta on näkymä viheralueelle tuolin kera. Sinne voi myös viedä rauhallista musiikkia tai viherkasveja. (Salovuori 2014, 42–43). Pitkäaikaishoidossa olevien ikäihmisten elämänlaatua voidaan tukea miettimällä ympäristön kokemuksellisuutta. Vihreät kasvit nostavat mielialaa ja rauhoittavat. Ne voivat myös poistaa kipuja, kun ajatukset siirtyvät muualle. Erityisesti värikkäät kukat tuovat hyvää mieltä ja lievittävät kipua. Kasvit myös antavat myönteisiä tunnekokemuksia. (Rappe & Koivunen 2017, 7–8).

Suomessa on myös viime vuosien aikana alettu kiinnittämään huomiota hoitoympäristöjen piha-alueisiin. Esteettisyys, turvallisuus sekä sosiaaliset ja toiminnalliset tarpeet ovat tärkeässä roolissa, kun aletaan suunnittelemaan näitä. Tärkeää on, että ne vastaavat käyttäjien tarpeita. Espoossa on Opri ja Oleksi hoivakoti, jossa on muistisairaita asukkaita. Se tehtiin asiakaslähtöisesti. Asukkaat saivat olla mukana suunnittelussa ja toiveissa oli maitolaituri, kirkonkylän kioski ja lehmä. Nämä kaikki ovat nyt pihalla. Lehmät ovat isoja, puisia ja siirrettäviä, jotteivat asukkaat talvella murehdi lehmien kuntoa. (Salovuori 2014, 43–45).

Eläinavusteiset aktiviteetit ovat virkistys- ja harrastustoimintaa, jossa toiminnan järjestäjät ovat yleensä vapaaehtoisia eikä heidän toiminnallaan ole yleisiä tavoitteita. Tästä esimerkkinä on kaverikoirien vierailut hoitoyksiköissä. Eläimet vaikuttavat ryhmän ilmapiiriin ja lisäävät keskustelua. Eläimet ovat aitoja ja kohentelevat kaikkia tasavertaisesti. Niiden kanssa voi leikkiä ja antaa hoivaa ja hellyyttä. Ne tuovat iloa ja muistoja asukkaille. (Salovuori 2014, 53–54).

Ikäihmiset, jotka ovat jo omissa maailmoissaan voivat piristyä koiran kosketuksesta. Ne saattavat tarjota joillekin harvinaisen mahdollisuuden kosketukseen ja hellyyden osoittamiseen. Toisaalta pitää myös muistaa, että kaikilla ei ole pelkästään positiivisia kokemuksia elämästä. Kaikkien toiveita pitää kuunnella. (Salovuori 2014, 84).

3 Sosiokulttuurinen vanhustyö hyvinvoinnin ja elämänlaadun tukena

3.1 Ikäihmisten hyvinvointi ja elämänlaatu

Allardt määritteli hyvinvoinnin 1970-luvulla kolmeen eri osa-alueeseen eli elintaso (having), yhteyssuhteet (loving) ja itsensä toteuttaminen (being). Kun nämä tarpeet saadaan tyydyttyä, silloin perusta hyvinvoinnille on luotu. Hän lisäsi siihen vielä myöhemmin mielekkäiden asioiden toteuttamisen (doing), johon kuului esimerkiksi harrastukset, työ ja kodinhoito. Hyvinvointiin liittyy kiinteästi kolme asiaa eli terveydentila, jonka pitäisi olla vähintään kohtuullinen tai hyvä, materiaalisten tarpeiden tyydyttäminen sekä jokaisen yksilöllinen koettu elämänlaatu. Nykyisin hyvinvoinnista puhuttaessa tärkeiksi kulmakiviksi nostetaan elämän merkityksellisyys ja osallisuuden kokemukset. (Laes & Rautainen 2022, 172–173).

Aineettomat asiat eli loving ja being ovat tärkeässä roolissa, kun mietitään kulttuuritoiminnan vaikutuksia hyvinvointiin. Taiteen ja kulttuurin avulla annetaan erilaisia kanavia yhteyssuhteisiin ja vuorovaikutukselliseen toimintaan, jossa mukana on luovuus, mielikuviutus ja kommunikaatio. Elämänlaatuun vaikuttaa itsensä toteuttaminen ja mielekäs tekeminen, joka muuttuu, kun ihminen vanhenee. Taideharrastukset tarjoavat itseilmaisua, kulttuurista osallisuutta ja uusien taitojen oppimista, jotka tukevat ikäihmisten identiteettiä. Kun ihmisellä on myönteinen käsitys itsestään, niin se vaikuttaa osallisuuden kokemiseen.

Osallisuus myös ylläpitää toimintakykyä. (Laes & Rautainen 2022, 173). Taide ja kulttuuri antavat mahdollisuuksia elämän mielekkyyden kokemiseen, mikä on hyvinvoinnin yksi kulmakivistä. (Laes & Rautainen 2022, 174).

Jos ikäihminen pelkää osallistua johonkin toimintaan, se ei yksistään riitä merkityksellisen toimijuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseen. Taiteen hyödyiksi on kerrottu itseilmaisun ja luovuuden lisääntyminen sekä uusien taitojen oppiminen. Näiden vaikutuksia hyvinvointiin on kuitenkin paljon vaikeampi mitata kuin esimerkiksi liikuntasuorituksista. Nykyisin myös Suomessa korostetaan ja tutkitaan taidetoiminnan terveysvaikutuksia. (Laes & Rautainen 2022, 176). Luovaan toimintaan osallistuminen tukee hyvinvointia, sillä niillä on positiivisia vaikutuksia. Tutkimuksissa on todettu, että se lisää mielialan paranemista ja auttaa muistin kanssa. Nämä myös auttavat terveyden kanssa ja auttaa paremmin jaksamaan ikääntymisen kanssa olevien haasteiden kanssa.

Subjektiiivinen elämänlaatu ja hyvinvointi limittyvät toisiinsa, mutta ne ovat kuitenkin käsitteinä erilliset. Hyvinvointia voidaan tarkastella kolmesta eri näkökulmasta eli sosiaalisesta, psykologisesta sekä subjektiivisesta. Sitä voidaan mitata objektiivisena hyvinvointina tai myös subjektiivisena hyvinvoinnin tunteena. Ikäihmisten hyvinvoinnista puhuttaessa määrittely painottuu hyvän elämän kokemiseen. Positiiviset kokemukset sekä ikäihmisen itsemääräämisoikeus vahvistavat elämän tyytyväisyyttä sekä arvostuksen kokemista. Myös terveyttä pidetään yhtenä onnellisuuden tekijänä. Hyvinvointipalvelujen tärkeimpänä tavoitteena pidetään asiakkaan hyvinvointia. (Räsänen 2011, 66–67).

Elinympäristömme muodostuu kolmesta eri osa-alueesta, fyysisistä, sosiaalisista sekä kulttuurisista tekijöistä. Fyysiseen ympäristöön kuuluu luonto sekä rakennettu ympäristö. Sosiaalisen ympäristöön kuuluu vuorovaikutussuhteet muiden kanssa, osallistumismahdollisuudet eri asioihin sekä ja erilaiset roolit yhteisössä. Kulttuuriseen ympäristöön voidaan ajatella kuuluvan esimerkiksi vallitsevat arvot ja normit sekä asenteet. Kognitiivisesta ympäristöstä puhuttaessa, siihen kuuluu havaittu ja koettu ympäristö, jossa henkilökohtaisilla merkityksillä on arvoa. Toiminnallinen ympäristö koostu siitä, mitä ympäristö tarjoaa, palvelut,

esteettömyys ja ympäristön käytettävyys. Ympäristö vaikuttaa hyvinvointiimme joko positiivisesti tai negatiivisesti. Kun ikäihmisen voimavarat ehtyvät, silloin myös ympäristöön vaikuttaminen ei ole mahdollista. Mutta toisaalta esimerkiksi sairauksien tullessa, ympäristöllä voidaan tukea toimintakyvyn edistämistä. (Rappe & Koivunen 2017, 5).

Grita Bodmanin väitöskirjassa kertoo laadullisesta tutkimuksesta luonnon merkityksestä hyvinvoinnille. Lisäksi siinä käsitellään kuinka hyvinvointi ja elämänlaatu koetaan sekä luonnon ja maaseutu ympäristön terveystaikutuksista. Haastateltavia oli 16 ja ne toteutettiin syvähaastatteluina. Iältään haastateltavat olivat 25–76-vuotiaita. (Bodman 2019, Tuloksista voidaan todeta, että luonnolla on hyviä vaikutuksia, muun muassa korjaavia. Sieltä haetaan esimerkiksi energiaa. Kun ihminen on ja elää luonnon läheisyydessä, niin silloin se koetaan rauhoittavaksi. (Bodman 2019, 121, 122). Tuloksissa tuli ilmi, että luonnolla on terapeutinen vaikutus, vaikka vain katsomalla luonnon kauneutta. (Bodman 2019, 125).

Kohti luovaa arkea tutkimushankkeessa haastateltiin 14 vanhustyön työntekijää. (Huhtinen-Hildèn 2017, 31). Aineistosta nousee tärkeänä asiana esille kokonaisvaltainen huomiointi sekä yksilöllisyyden ottaminen huomioon erilaisissa tilanteissa. Asukkaiden jo eletyn elämän merkitys on suuri sekä kokonaisvaltainen tunteminen ovat keskeisessä roolissa. Myös omahoidettavuuden tärkeys nousi esille haastatteluissa. (Huhtinen-Hildèn 2017, 44–45).

Elämänlaatu käsitteenä on sekä subjektiivista että objektiivista sekä se koskettaa kaikkia ihmisiä. Objektiivisesta elämänlaadusta puhuttaessa siihen liittyy yleensä tulotaso, terveys ja toimintakyky. Koettu elämänlaatu taas arjessamme tarkoittaa, sitä millaisena kokee hyvän elämänlaadun sekä elämän yleensäkin. Siihen vaikuttaa esimerkiksi psyykinen hyvinvointi ja onni. Myös psykologiset tekijät vaikuttavat tähän kuten masennus ja toivottomuus. (Räsänen 2011, 70–71).

Ikäihmisillä käytettävissä olevat voimavarat eivät ratkaise pelkästään hyvinvointia, sillä omat subjektiiviset kokemukset vaikuttavat siihen paljon. Hyvinvointi

muodostuu omasta toimijuudesta ja eri mahdollisuuksista. Palvelujärjestelmän tuella on suuri merkitys. (Räsänen 2018, 43). Kaikilla pitää olla mahdollisuus kokea ilon tunnetta sekä tyytyväisyyttä riippumatta siitä minkälaisessa kodissa asut elämäsi loppuvaiheessa. (Räsänen 2019, 19). Ikäihmisille sosiaalinen ja fyysinen ympäristö voivat olla isoja voimavaroja, mutta myös ne saattavat rajoittaa itsenäistä elämistä. Jos elinympäristö on liian helppo eikä arjessa ole tarpeeksi haasteita, niin sekin saattaa johtaa aktiivisuuden vähenemiseen ja rajoittaa toimintakykyä. Ympäristön haasteet auttavat pitämään yllä toimintakykyä. (Rantakokko 2019, 260).

Koposen, Löyttyniemen, Arven, Honkasalon ja Rautavan tutkimuksessa, joka tehtiin vuosina 2012 ja 2014 tutkittiin, liittykö kulttuuritoiminta elämänlaadun paranemiseen ikäihmisten kokemusten perusteella. Sen pääpainona oli tutkia ikäihmisten koettua elämänlaatua kahden ryhmän välillä Suomessa. Nämä ryhmät olivat ne, joille tarjottiin kulttuuritoimintaa ja toinen ryhmä oli se, jolla ei ollut kulttuuritoimintaa. Tutkimukseen osallistuneilla oli yksilöllisesti tehty kulttuurisuunnitelma, joka oli osana hoitosuunnitelmaa. Siinä oli esillä ne kulttuuritoiminat, joita ikäihminen piti tärkeänä ja joita hän halusi kokea hoitoyksikössään. (Koponen, Löyttyniemi, Arve, Honkasalo & Rautava 2023, 459).

Ikäihmiset voivat kokea menettävänsä omaa autonomiaan, kun hoitoyksiköissä eivät enää saa tai pysty ylläpitämään omia tärkeiksi koettuja harrastuksia. Kun henkilökohtaisia toiveita ja tarpeita toteutetaan yksilöllisten tarpeiden kautta, silloin elämälaatu paranee, koska tulee tunne siitä, että elämällä on merkitystä ja tarkoitusta. Kun ikäihmisillä on mielekästä tekemistä ja heille on räätälöity yksilöllinen kulttuurisuunnitelma, silloin he voivat kokea elämänsä viimeiset vuodet merkityksellisinä. Tutkimuksessa tuli ilmi myös, että krooniset sairaudet eivät vaikuttaneet koettuun elämänlaatuun. (Koponen ym. 2023, 459).

Tutkimus oli poikkileikkaustutkimus, johon osallistui yhteensä noin kolmesataa henkilöä kahtena eri vuonna. Tutkimustuloksissa nousi esille, että ikäihmiset tarvitsevat kulttuuritoimintaa elämäänsä. Hoitoyksiköissä sen painotus ei ole riittävää. Tähän apuna olisi se, että tehtäisiin kulttuurisuunnitelma, jota jokainen

työntekijä pystyy käyttämään ja näin ollen varmistaisi ikäihmisten paremman elämänlaadun. (Koponen ym. 2023, 452).

Tutkimuksen tulokset kertovat, että kulttuuritoiminta koetaan tärkeäksi osaksi elämänlaatua. Tämä tutkimus oli ainutlaatuinen, sillä tutkittavat tekivät itsearviointin hoitoyksiköissä. Siinä tuli hyvin esille henkilöiden subjektiiviset kokemukset. (Koponen ym. 2023, 459). Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että sillä on erittäin suuri merkitys, että ymmärtää ikäihmisten kyvyn nauttia erilaisista kulttuuritoiminnoista. Omilla valinnoillaan osallistumisellaan kulttuuritoimintaan ikäihmisellä on yhteys elämänlaadun kokemiseen. Arvostus elämänlaatuun tulee selvemmin esille, kun he saavat itse päättää millaiseen toimintaan osallistuvat. Kulttuuritoimintaan osallistuminen ja elämänlaadun arviointia tulisi lisätä myös kotihoidon piirissä olevien ikäihmisten pariin. (Koponen ym. 2023, 460).

Vuonna 2019 tehtiin kyselytutkimus ”Elämän merkityksellisyys ja taide osana elämää”, juuri eläkkeelle siirtyneille, kuinka he käyttävät taidetta ja kulttuuria. Tärkeässä roolissa tutkimuksessa oli elämän merkityksellisyys ja koettu hyvinvointi. Haastatteluun osallistui 510 henkilöä. Tutkimustuloksissa tuli ilmi, että merkityksellisiä asioita ovat perhe, luonto ja ulkoilu. Taidetta ja kulttuuria ei suoranaisesti tuotu esille ollenkaan. Kysyttäessä taiteesta ja kulttuurista, vastauksissa tuli paljon laajuutta. Kaikki kokivat sen eri tavalla. Haastateltavat liittivät sen esimerkiksi valokuvaamiseen, leipomiseen tai puutarhanhoitoon. Näin ollen voidaankin todeta, että näissä asioissa yhdistyy Allardtin teorian doing eli mielekäs tekeminen. (Laes & Rautiainen 2022, 178).

Taiteen ja kulttuurin merkityksellisyydestä ja arvokkuudesta kysyttäessä, tuli paljon erilaisia vastauksia, jossa monet kertoivat, etteivät ne ole elämässä tärkeitä. Erot aktiivisesti kiinnostuneista taiteen ja kulttuurin kannattajista ja ei ollenkaan kiinnostuneista jakaantuu haastatteluissa rajusti. Osa haastateltavista myös ilmoitti, että olisi kiinnostunut aloittamaan uuden harrastuksen. Hyvinvointi, terveys ja toimintakyky koettiin korkeana, vaikka olisi jotakin sairautta elämässä. (Laes & Rautiainen 2022, 179). Jos vastaaja ei ollut kiinnostunut

taiteesta ja kulttuurista, niin silloin hän ei kokenut sitä myöskään tärkeäksi hyvinvoinnin kannalta. Kun haastateltava oli aktiivisessa suhteessa taiteeseen ja kulttuuriin, niin silloin hän myös koki sen merkityksellisenä hyvinvoinnilleen. Taide koettiin merkityksellisenä hyvinvoinnille, kun osallistuttiin johonkin. Tämän tutkimuksen tutkimustulosten perusteella voidaan sanoa, että taide ja kulttuuri palvelee heitä, jotka ovat olleet aikaisemminkin aktiivisia. (Laes & Rautiainen 2022, 185).

Yhtenä sosiokulttuurisen työmuotona voidaan käyttää puutarhanhoitoa, joka edistää terveyttä, hyvinvointia ja sosiaalista osallisuutta. (Rappe 2005, 11). Luonnonmaisemat tai kasvit auttavat parantamaan hyvinvointia, koska niiden avulla ihmiset saavat positiivisia fysiologisia ja psykologisia kokemuksia. (Rappe 2005, 12). Rappen tekemässä tutkimuksessa selvitettiin, onko viherympäristöillä ja kasveihin liittyvillä toiminnoilla positiivisia vaikutuksia ikäihmisten koettuun hyvinvointiin, jotka ovat pitkäaikaishoidossa. Tutkimuksen aineisto koottiin kolmesta erilaisesta hoitopaikasta. Nämä paikat olivat palvelutalo, dementia koti ja vanhainkoti. Tutkimuksen osallistujat olivat toimintakyvyltään erilaisessa vaiheessa, lisäksi toiset olivat omatoimisempia ja toiset tarvitsivat enemmän apua. Tutkimus tehtiin haastatteluilla sekä kyselylomakkeilla. (Rappe 2005, 50).

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, minkälaisia merkityksiä ikäihmiset kokivat kasvien kasvatuksessa, millä tavalla kasvit vaikuttivat dementiaa sairastavilla hyvinvointiin. Työntekijöiltä haluttiin saada selville, millaisia kokemuksia heillä oli kasvien käytössä dementiaa sairastavien hoitopaikoista. Lisäksi haastatteluilla haluttiin saada tietoa ikäihmisten ulkoiluista. Tutkimustuloksista ikäihmisillä saatiin selville, että kun kasvatetaan kasveja, niin silloin he saivat mahdollisuuden kognitiivisia kykyjä käyttöönsä. Myös tunteiden kokeminen ja ajallisen jatkuvuuden tunne nousivat esille ikäihmisten tuloksissa. Kasvit itsessään ja niiden kasvattaminen myös lisäsivät erilaisia rooleja vuorovaikutuksessa. (Rappe 2005, 50).

Hyvinvoinnin vaikutuksista kyselylomakkeet täyttivät henkilökunnan jäsenet kommunikaatio-ongelmien vuoksi. Henkilökunnan mukaan kasvit tuottivat

hyvinvointia tuomalla aistivirikkeitä, tuomalla esiin positiivisia tunteita sekä ikäihmiset saivat mahdollisuuden palkitsevaan toimintaan. Henkilökunnan jäsenet olivat sitä mieltä, että kasvit kuuluvat dementiayksiköiden hoitoympäristöihin, vaikka saattavat aiheuttaa vaikeuksia työskentelyssä. Ikäihmiset kokivat viherympäristön kokemukset merkitykselliseksi, kasvien katseleminen ja luonnon viivahteiden tarkkailu oli tärkeässä roolissa. Kun ulkoilu sijoittui viherympäristöön, se nosti heidän mielialaansa. Ulkoilusta saatiin paljon iloa. Erityisesti ikäihmiset kokivat merkityksellisenä sen, että näkivät esimerkiksi erilaisia kasveja ja kukkia. Yli puolet ikäihmisistä sanoi, että ulkoilu vaikuttaa positiivisesti unen laatuun ja parantaa myös keskittymiskykyä. Ulkoilu myös lisäsi voimavaroja sekä rauhoitti mieltä. (Rappe 2005, 50–51).

Pitkäaikaishoidossa olevat naiset, jotka ulkoilivat viherympäristöissä, kokivat terveytensä paremmaksi. Tuloksista voidaankin sanoa, että viherympäristöissä ulkoilu saattaa edistää ikäihmisten koettua terveyttä, vaikka heillä olisikin sairauksia. Ulkoilussa rajoittava tekijä oli avun saamisen hankaluus. Muita rajoittavia tekijöitä olivat epämiellyttävä ilmasto, kylmyys, liukkaus ja lumi. Vain muutama ikäihminen kertoi, että terveydentila rajoittaa ulkoilemista. Rappen tutkimuksesta voidaan todeta, että sekä aktiivinen ja passiivinen vuorovaikutus kasvien kanssa voi edistää ikäihmisten kokemaa hyvinvointia. (Rappe 2005, 51).

Ikäihmisen elämänlaatuun pitää voida panostaa vielä elämän loppuvaiheessakin. Vaikka voimavaroja ei olisi enää paljoakaan jäljellä, jopa niiden pieni hyödyntäminen on tärkeää. Vaikka olisi sairauksia sekä toimintakyvyn heikkene mistä, niin silti jokaisella on oikeus vanheta arvokkaasti. (Räsänen 2018, 18).

Kolmas ja neljäs sektori sekä yritykset ja esimerkiksi seurakunta tuottaa ikäihmisille palveluita mutta myös auttaa kehittymään erilaisia vuorovaikutussuhteita hyvinvoinnin edistämiseksi. Taide ja kulttuuri yhtenä osa-alueena kulttuuripalveluissa muuntautuu hoitotyön osaksi. (Aholainen 2019, 179). On erittäin tärkeää muistaa, että kaikki ikäihmiset eivät välttämättä tarvitse tai kaipaas aktiviteetteja elämäänsä. Heille saattaa riittää oleminen ja mietiskely. Kuitenkin silti erilaiset

kokemukset ja tunteet säilyvät mielessä, vaikka esimerkiksi muistin kanssa olisi haasteita. (Riekkinen-Tuovinen 2018, 111).

3.2 Ikäihmisten kulttuuripalvelut E-P:n hyvinvointialueella

Puhuttaessa ikäihmisille suunnatuista kulttuuripalveluista, sillä tarkoitetaan, että se on juuri kohdennettu ikääntyville. Toiminnan sekä palveluiden pitää olla saatavuttavia ja esteettömiä. Niitä tulee tarjota ikäihmisille, jotka eivät niihin pysty osallistumaan. Tässä kontekstissa puhuttaessa taide ja kulttuuri ei syrji eikä aliarvioi ketään iän perusteella. (Kokkoniemi 2023, 2).

Jo viime vuosikymmenellä puhuttiin kulttuurisesta vanhustyöstä ja moniammatillisesta yhteistyöstä ja niitä kovasti kehitettiin. Vanhustyössä olevat ottivat asiakseen 2010-luvulla ikääntyneiden kulttuuripalveluiden uudistamisen ja sen käsityksen laajentamisen. Kunnissa on tehty kehittämistyötä kulttuurin ja ikääntyneiden palveluiden ammattilaisten kesken. Kehittämistyössä on ollut pääroolissa kulttuurisen vanhustyön ALLI-verkosto, josta kunnat ovat saaneet käyttöön vaikuttavia ja rakenteita poikkileikkaavia keinoja, miten voidaan toteuttaa kulttuurista vanhustyötä ja tuottaa ikäihmisille kulttuuripalveluita. Yksi keino ollut hallinnolliset kulttuurin ja vanhustyön yhteiset työntekijät. (Kokkoniemi 2023, 7).

ALLI-verkostossa on kulttuurin -ikäihmisten palveluiden asiantuntijoita ja siinä on mukana yhteensä 13 eri kuntaa. Verkosto on tehty siksi, että se edistäisi ikäihmisten kulttuurisia oikeuksia. Sen tavoitteena on tiedon ja osaamisen jakaminen. Sen tehtävänä on myös tukea ja kehittää ikäihmisten palveluita paikallistasolla mutta myös valtakunnallisesti. (Kokkoniemi 2023, 7). Kunnat, jotka kuuluvat ALLI-verkostoon, heillä on käytössään paljon erilaisia toimintamalleja sekä hyväksi todettuja käytäntöjä kulttuurisen vanhustyön sekä ikäystävällisen kulttuuripalveluiden tuottamiseen. Näitä ovat esimerkiksi kulttuuriohjaajat, moniammatilliset työryhmät sekä kulttuurikirjaaminen ikäihmisten kanssa tehtävässä työssä. (Kokkoniemi 2023, 7).

4 Tarkoitus, tavoite ja tehtävät

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää sosiokulttuurista työtä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteisöllisen asumisen yksiköille. Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä tietoa ja kokemuksia työntekijöiltä sekä yhteisöllisen asumisen asukkailta sosiokulttuurisesta työstä. Tiedontuotannon tehtävänä oli myös kerätä tietoa sosiokulttuurisen työn kehittämistarpeista. Opinnäytetyön kehittämistehtävänä loin sosiokulttuurisen työn mallin posterimuotoisena.

5 Kehittämistyön lähtökohdat

5.1 Tutkimuksellisen kehittämistyön lähestymistavat

Opinnäytetyöni kehittämistyön lähestymistapa oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Valitsin tämän lähestymistavan, koska laadullista tutkimusta kuvataan myös ymmärtäväksi ja tulkinnalliseksi tutkimukseksi (Sarajärvi & Tuominen 2009, 11). Laadullisessa tutkimuksessa ymmärtäminen kyseisestä ilmiöstä on tärkeässä asemassa. Aineiston keruun avulla tutkittavilta pyritään saamaan ymmärrystä ilmiöstä. Tässä lähestymistavassa tulokset ovat sanoja ja pyrkimyksenä on, että ymmärretään ilmiöitä syvällisemmin. (Kananen 2015, 34–35).

Valitsin tavakseni toteuttaa tutkimukseni tekemällä toimintatutkimuksen, koska siinä tärkeässä asemassa on, että tietoa tuotetaan siksi, että sen avulla voidaan kehittää käytäntöä. Tämä tutkimusmuoto keskittyy sosiaaliseen toimintaan, mikä oli minun opinnäytetyössäni tärkeässä asemassa. (Heikkinen 2008, 16). Myös käytännönläheisyys ja osallistettavuus on toimintatutkimukselle ominaista. (Heikkinen 2008, 27).

Myös tutkijana olin mukana muutosprosessissa (Kananen 2015, 43). Toimintatutkimuksessa yhdistyy sekä käytäntö että teoria. (Heikkinen 2008, 29).

Toimintatutkimusta voi olla myös arkipäivän työelämässä, jolloin se tarkoittaa, esimerkiksi oman työn kehittämistä. Työtehtävät edellyttävät sosiaalista kanssakäymistä toisten kanssa, jolloin työtä voidaan myös kehittää. (Heikkinen 2008, 17).

Toimintatutkimuksen alamuodoista valitsin osallistavan toimintatutkimuksen. Siinä korostetaan yhteisön ihmisten osallistumista tutkimusprosessiin (Heikkinen, Kontinen & Häkkinen 2008, 50.) Se poikkeaa tavallisesta tutkimusprosessista, koska siinä vaiheet limittyvät toisiinsa (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2008, 78). Sitä sanotaan pysähtymättömäksi spiraaliksi, koska se johtaa usein uusiin kehittämisajatuksiin. (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2008, 80).

5.2 Kehittämisprosessi ja sitä ohjaava malli

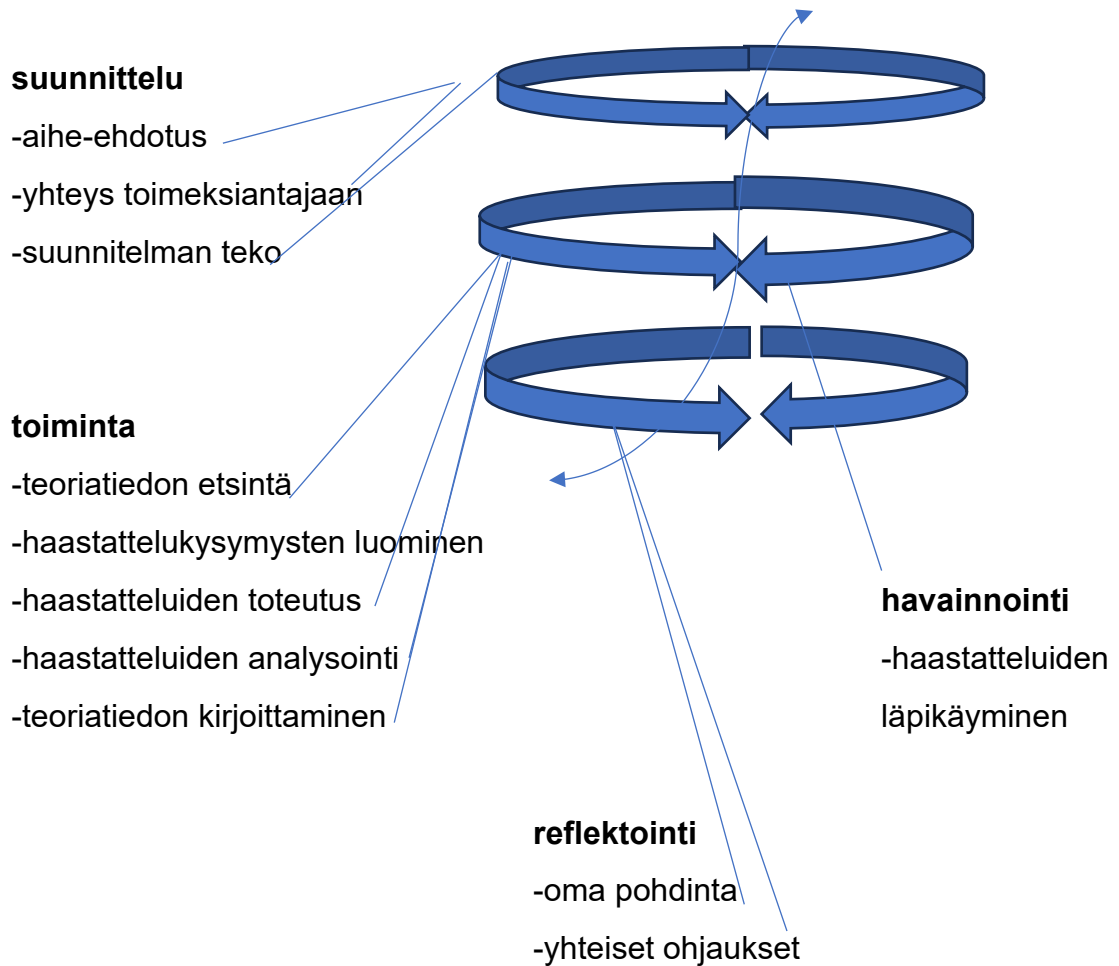
Tutkimus etenee yleensä johdonmukaisesti vaihe vaiheelta, mutta toimintatutkimukseen kuuluu erilainen prosessi. Siihen kuuluu sekä konstruoivia sekä rekonstruoivia vaiheita. Konstruoiva toiminta painottuu tulevaisuuden suuntaamiseen, rekonstruoivat puolestaan taas toiminnan havainnointiin ja arviointiin. Syklin vaiheet toimivat kehämäisesti. Se voi alkaa ihan mistä vaiheesta vain ja sen alkua voi olla vaikea nähdä. (Heikkinen, Rovio, Kiilakoski 2008, 78–79). Toimintatutkimukseen sopii spiraalimalli, jossa suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektointi sekoittuvat keskenään sekä tuloksia arvioidaan aina uudelleen. Kehittämisprosessi on luonteeltaan jatkuvaa. (Toikko & Rantanen 2009, 66–67). Toimintatutkimuksen tavoitteena on saada käytännön tietoa (Heikkinen 2008, 19).

Suunnittelun aloitin heti opintojen alkuvaiheessa syksyllä 2022. Silloin mietin aihe-ehdotusta. Sain valittua aiheen hyvin ja se on ollut erittäin mielenkiintoinen kokonaisuudessaan. Keväällä 2023 aloitin tekemään suunnitelmaa, joka myös säilyi koko prosessin ajan osana opinnäytetyötä. Alkusyksystä 2023 hain tutkimuskuvan Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelta, jonka sain elokuussa 2023. Syyslukukauden aikana kirjoitin teoriapohjaa ja tein haastattelulomakkeet.

Ensimmäiset haastattelut toteutin marraskuussa 2023 ja loput haastattelut tein tammikuussa 2023. Keväällä 2024 työstin opinnäytetyönteoriaa sekä analysoin tuloksia. Valmiiksi työ tuli toukokuussa 2024. Koko opinnäytetyöprosessin ajan olen tehnyt itsereflektointia ja arviointia. Työ on ollut prosessi, jossa on ollut mukana paljon muuttuvia tekijöitä.

Teoriaosuuden kirjoittaminen ja haastatteluiden analysointi on vaatinut jatkuvaa arviointia ja itsereflektointia. Toimintavaiheeseen kuului spiraalimallin mukaisesti teorian tiedon etsintä, haastattelulomakkeiden suunnittelu, haastatteluiden toteuttaminen, haastatteluiden analysointi ja teorian tiedon kirjoittaminen. Reflektoinnissa auttoivat yhteiset opinnäytetyöohjaukset sekä opiskelutovereilta saatu tuki ja palaute. Koko ajan olen arvioinut omaa työtäni ja kirjoittamisprosessiani. Myös aikataulusta kiinni pitäminen on ollut tärkeää.

Kun tehdään kehittämishanketta, se usein johtaa uuteen kehittelyyn. Toimintatutkimus voi johtaa koko ajan uusiin kehittämideoihin. (Heikkinen, Rovio, Kiilakoski 2008, 80). On kuitenkin tärkeää muistaa, että spiraalimainen kehittäminen voi sisältyä yhteenkin sykliin. Yhdellä kokeilukerralla voi saavuttaa uutta tietoa, jota siten auttaa kehittämään käytänteitä. Tästä kuitenkin tärkeämpi asia on perusidean, suunnittelun, toiminnan sekä arvioinnin toteutuminen. Myös tutkijan oma tutkiva ote tutkimukseen on tärkeässä asemassa. (Heikkinen ym. 2008, 82). Omassa työssäni spiraalimainen kehittäminen sisältyi yhteen sykliin. Sain yhdestä haastattelukokonaisuudesta paljon tietoa, jota voi jatkossa käyttää ikäihmisten sosiokulttuurisen toiminnan kehittämisessä.

Kuvio 1. Mukaeltu Heikkinen & Jyrkämä 1999.

5.3 Tiedonhankintamenetelmät ja osallistamisen menetelmät

Toimintatutkimuksessa tärkeimpiä tiedonkeruumenetelmiä ovat esimerkiksi osallistuva havainnointi sekä haastattelu. Myös muita prosessin aikana tuotettua materiaalia voi hyödyntää kuten vaikka kokospöytäkirjat. (Huovinen & Rovio 2008, 104). Toimintatutkimukseen liittyy aina havainnointi. Tutkija on mukana koko ajan. Havainnoin tarkoituksena on todeta tutkittavan asian tila ja haastattelujen avulla havainnointia täydennetään. Niillä voidaan varmistaa se, että havainnoinnista on tehty oikeita tulkintoja. (Kananen 2014, 29).

Tutkija on itse mukana fyysisesti tutkimustilanteessa. Tämän metodin etuna voidaan pitää sitä, että tutkija pääsee hyvin sisälle tutkittavaan ilmiöön, vaikkei olekaan työyhteisön toimiva jäsen. (Kananen 2014, 80). Fyysisesti tutkimustilanteessa olemisen oli tärkeässä roolissa, sillä siinä pystyin tekemään erilaisia havaintoja haastattelun aikana, esimerkiksi ikäihmisten jaksamisen suhteen. Yhdessä haastattelussa ikäihmisen kanssa tuli esille hänen väsymyksensä. Häntä väsytti kovasti. Otin asian esille, ja kysyin, jaksaisiko hän vastata kysymyksiin makuullaan. Se sopi hänelle ja näin sain haastattelun tehtyä hyvin loppuun asti. Tässä haastattelussa tärkeässä roolissa oli minun havainnointikyky.

Myös ympäristön vaikutusten huomioiminen tuli esille haastatteluiden aikana ja niin piti kiinnittää huomioita. Yhdessä haastattelussa ikäihmisen kanssa, huoneeseen tuli toinen ikäihminen metelöiden ja ilman lupaa. Tästä vähän itse häntäännyin, kun en tuntenut heitä. Ratkaisin tilanteen soittamalla hoitajille, jotka tulivat hakemaan pois metelöivän asukkaan.

Toimintatutkimuksen tavoitteena on ymmärtää sekä analyttisesti kuvailla tutkimuskohdetta tällä osallistavalla havainnoilla sekä haastatteluilla. Tällä pyritään ymmärtämään yhteisön toimintaa. Tutkija toimii samalla osallisena sekä ulkopuolisena. Se kuinka tutkija toimii eri vaiheissa, vaihtelee. Videointi tai keskustelujen nauhoittaminen auttaa osallistuvassa havainnoinnissa. (Huovinen & Rovio 2008, 106). Itse nauhoitin haastattelut omalla puhelimellani. Tutkimuksessa olin sekä osallisena ikäihmisten ja henkilökunnan arkeen pienen hetken. Toisaalta olin myös ulkopuolisena tarkkailijana, esimerkiksi ympäristön vaikutusten huomioimisessa ja haastattelun sujuvuuden suhteen.

Haastattelujen avulla yritetään saada osapuolten ajatuksia ja näkemyksiä tutkimusongelmasta. Tiedonkeruumenetelmät aloitetaan yleensä johtotasolta, jolloin hahmottuu kokonaiskuva tutkimusongelmasta. Haastattelujen avulla saadaan kehittämistyöstä todellista tietoa, jolloin ilmiötä on helpompi ymmärtää.

Haastatteluissa haastateltaviin syntyy luottamuksellinen suhde. (Kananen 2015, 81). Haastattelu on keskustelu, jolle on aikaisemmin asetettu jokin tavoite. Sen tavoitteena on kerätä aineisto, josta pystytään tekemään ilmiöstä päätelmiä. Kun aineistosta pitää tehdä päätelmiä, niin silloin haastattelun pitää nauhoittaa. (Puusa 2011, 73).

Yhteisöllisen asumisen asukkaiden haastattelut olivat minun tiedonkeruumenetelmäni. Myös vanhustyön työntekijöille tein haastatteluja. Suorilla kysymyksillä pystytään hakemaan vastauksia tutkimusongelmiin. (Huovinen & Rovio 2008, 108). Asiakaslähtöisyyden sain parhaiten esille avoimessa haastattelussa, jossa vain keskusteltava ilmiö oli määritelty ja haastattelu eteni haastateltavan ehdoilla sekä haastattelu muotoutui haastattelun edetessä. (Huovinen & Rovio 2008, 110).

Oman haasteen tähän loi se, että asukkaat olivat muistisairaita. Tarkoitukseni oli kuitenkin saada haastateltua ainakin kahta asukasta ja sain tehtyä neljä haastattelua asukkaille. Yleensä haastattelu tehdään yksilöille mutta voi tehdä myös pari- tai ryhmähaastatteluna (Huovinen & Rovio 2008, 110). Haastattelut toteutin yksilöhaastatteluina. Haastattelin neljää asukasta ja neljää työntekijää Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteisöllisen asumisen palveluiden piiristä.

5.4 Analyysimenetelmät

Laadullisen tutkimukseen kuuluu, että tietoa kerätään monissa eri vaiheissa, jolloin analyysia tehdään koko prosessin ajan. Tutkija on aktiivisessa roolissa koko ajan, tulkinta ja havainnointi on tärkeässä asemassa koko ajan. Tehtävänä on tulkita sekä pyrkiä hahmottamaan kokonaisuutta. Havainnot yhdistetään kokonaisuudeksi, koska kun ne ovat yhdistetty, niin niistä voidaan toteuttaa perusteltu ja uskottava kokonaisuus. Tutkijan tehtävänä on myös eritellä sekä yhdistellä. Analysoinnissa on sekä analyysia että synteesiä. Ensin aineisto jaetaan osiin valitseman menetelmän mukaan, sitten tehdään synteesejä ja kootaan

aineisto uudelleen. Sitten voidaan tehdä johtopäätöksiä, jotka esitetään tutkimuksen tuloksina. (Puusa 2020, 146).

Analyysivaiheeseen pitää keskittyä hyvin, koska sen tavoitteena on kerätyn aineiston avulla tuottaa uutta tietoa. Saadun tutkimuksen tulkintoja voidaan pitää vakuuttavana, kun tutkija on käyttänyt luotettavaa ja systemaattista analyysia. Sen tavoitteena on saavuttaa onnistuneet tulokset. (Puusa 2020, 147–148). Sisällönanalyysissa etsitään tekstistä merkityksiä (Sarajärvi & Tuominen 2009, 104). Laadulliseen aineistoon kuuluu yleensä havaintojen luokittelu, joka myös kutsutaan teemoitteluksi. Sillä tarkoitetaan sitä, että tarkastellaan niitä piirteitä, jotka ovat monelle haastateltavalle yhteisiä. (Puusa 2020, 152). Tässä painottuu se, mitä kustakin teemasta sanotaan. Aineisto pilkotaan ja ryhmitellään aihepiirien mukaan. Tämän jälkeen vastauksista aletaan tarkastella teemoja. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 93).

Käytin työssäni myös hermeneuttista analyysia. Tämän analyysitavan päämääränä on esimerkiksi ihmisen toiminnan tai tekstien merkityksen ymmärtäminen syvällisesti. Tähän tulokseen päästään niin, että kun tulkitaan yksityiskohtia, jotka vaikuttavat kokonaisuuteen ja niiden pohjalta tehdään uusia tulkintoja, jotka tuottavat laajempaa ymmärrystä kohteesta. Tätä sanotaan hermeneuttiseksi kehäksi. Tätä analyysitapaa yhdistetään myös muihin analyysimenetelmiin. (KOPPA 2015). Aineiston teemoittelun ja vastauksien lukeminen yhä uudelleen auttoivat tulkitsemaan yksityiskohtia ja näin sain vastauksista laajempaa ymmärrystä.

5.5 Arviointimenetelmät

Arviointimenetelminä prosessissa käytin koko prosessin ajan itsearviointia sekä reflektointia. Kehittämisprosessissa arviointi on analyttisin alue, joka kohdistuu siis kehittämistoiminnan perustelujen, organisoinnin sekä toteutuksen analysointiin. Kehittämistoiminnassa usein tulee aineistoja, joita

analysoidaan jo prosessin aikana. Kriittinen tarkastelu on tärkeässä asemassa. Aineistojen kerääminen ja arviointi on tärkeää siksi, että näiden avulla kehittämistoimintaa voidaan esimerkiksi täsmentää. Kehittämissuunnitelmassa määriteltyä tavoitetta joudutaan koko ajan analysoimaan. (Toikko & Rantanen 2009, 82–83).

Prosessiarvioinnin tarkoituksena on tarkastella muutosprosesseja ja sen perusajatuksena on toiminnan tarkastelu. Tällä saadaan tuotua esille prosessin luonne. Tätä arviointitapaa kutsutaan myös formatiiviseksi arvioinniksi. Arvioinnissa on tärkeää havainnoida koko prosessia koko ajan ja kehittämistyössä on tärkeää, että opitaan myös yhdessä ratkaisemaan ongelmia. (Seppänen-Järvelä 2004, 19–20). Todella tärkeää arviointi on juuri sellaisissa hankkeissa, joissa esimerkiksi etsitään uusia työkäytäntöä. Kokeilu ja muokkaus on tärkeässä asemassa tässä. Kun uutta tietoa ja osaamista tulee, niin on tärkeää, että sitä arvioidaan, koska muuten sitä ei pystytä hyödyntämään. (Seppänen-Järvelä 2004, 22).

6 Tulokset haastatteluista

6.1 Sosiokulttuurinen vanhustyö työntekijöiden näkökulmasta

Sosiokulttuurisuus sanana oli yhdelle haastateltavista täysin uusi sana ja käsite, eikä hän avannut sitä sen enempää. Muut haastateltavat liittivät sen vanhusten yhdessäoloon, hoitajien tuomaan virikkeeseen sekä toiminnallisuuteen. Se koettiin myös arjen toimintoja ylläpitävänä asiana sekä seuran tuomisena asukkaiden arkeen.

” Vaikka tuota katotaan, että on viimeinen paikka, niin ei se elämän tarvi silloin loppu, monella on kuitenkin näitä kykyjä aistia ympäristöään, että kyllä kuka tahansa ihminen tarvitsee virikkeitä ympärilleen. Herätellä muistikuvia tai mielekkyyttä muuten.”

Sosiokulttuurisen työn tilanne tällä hetkellä nähtiin tällä hetkellä monella tavalla. Toiset haastateltavat kokivat, että se on ihan riittävää ja toiset toivat esille sen, että sitä saisi olla enemmän. Haastateltavat nimesivät toiminnaksi tv:n katselun, ulkoilun, juttelun, lehden lukemisen, pelailun, bingon sekä värityksen. Haastateltavat toivat myös esille vuodepotilaat, jolloin heille tarjottavat toiminnot olivat juttelu, käsien ja jalkojen hoito sekä lukeminen.

Yhden haastateltavan vastaus oli kokonaisuudessaan hyvinkin erilainen muihin verrattuna. Hän koki, että se painottuu siihen, että mitä asukkaan kanssa tehdään koko päivän aikana, ja hän koki sen kokonaisvaltaisesti. Hän koki, että läsnäolon merkitys vaikeasti muistisairaille on kaikista tärkeintä.

Kun sä hoidat, teet sille erilaisia hoitotoimenpiteitä, oot sen lähellä, sä oot sille ihmiselle läsnä. Se pitää olla niin yksinkertaista ja selkeää, että istu tähän, mä harjaan sun hiuksia ja pidät kädestä kiinni ja oot siinä. Et se tietää, että sä oot siinä koko ajan häntä varten.

Yksi haastateltava toi esille sen, kuinka ikäihmiset ovat muuttuneet vuosien aikana. Haasteellinen käytös on lisääntynyt ja sanallinen ulosanti saattaa olla hyvinkin rumaa, mitä he käyttävät hoitajia kohtaan. Hänen mielestään vanhukset olivat noin kaksikymmentä vuotta sitten kiitollisempia ja selkeämpiä kuin nykyään. Heidän käytöstään voisi hänen mukaansa verrata uhmakkaaseen teini-ikäiseen. Hän toi myös esille väkivallan, jota työssä joutuu välillä kohtaamaan. Hän jäi myös pohtimaan syitä käytöksen muutoksille, osittain voi olla kyse lääkkeiden sivuvaikutuksista.

Vanhukset oli hyvin kiitollisia ja hyvin selkeitä, kun sitten taas tätä hetkeä aatteloo, niin ne on hyvin sekavia ja käyttäytyminen on aivan sellaista alkeellista. Suusta tulee kaikki ihan ryöppynä kuin uhmakkaalta teini-ikäiseltä, joka kapinoitsee tätä maailmaa vastaan ja vanhempia ja kaikkia.

Kaksi haastateltavaa toi esille ajankohtaisen resurssipulan, joka näkyy arjen työssä. Hoitotyö on mennyt haastavaksi ja kaikki siihen liittyvä olennainen toteuttaminen. Kun hoitajia on vähän, niin silloin aikaa on vähemmän toteuttaa erilaisia asioita. Heillä kaikilla on omahoidettavat, mutta silti koettiin, ettei sekään ole tarpeeksi riittävää.

On tosi haastavaa meille hoitajille, kun sekin vaikuttaa, kun ei oo hoitajia tarpeeksi, vastuuta lisätään, sitten kuitenkin on asukkailla kumminkin omat toiveet ja sitten niin kun tämmönen, että pyritään viriketoimintaa järjestää, niin kyllä se tosi suppeaksi jää.

Kaikista vastauksista kävi ilmi, että sosiokulttuurisen työn suunnitteluun ja toteuttamiseen tarvittaisiin enemmän aikaa. Tärkeänä koettiin myös, että olisi aikaa perehtyä asukkaaseen kokonaisvaltaisesti. Myös asukkaiden vointi vaikuttaa toimintaan ja sen suunnitteluun. Asukkaiden muistisairauden tasot pitää ottaa huomioon toiminnan suunnittelussa. Haastatteluissa tuli myös ilmi, että liiaksi tuodaan esille, se, että kaiken pitäisi olla ohjattua, koska jo perushoito itsessään vie jo paljon aikaa. Yksi haastateltava toisi esille sen, että ei ole tavaltaan lupaa tai oikeutta sanoa, että olet antanut omaa virikettä. Omahoidettavien kanssa tehdään kuitenkin enemmän asioita yhdessä. Pienet yhteiset arjessa tehtävät asiat koettiin erittäin tärkeiksi.

Ei oteta huomioon sitä sellaista, kun meillä on kaikilla on omahoidettava ja niitten kanssa tehdään sitten vähän enemmän ja pidetään siitä kiinni siitä omahoidettavuudesta, ne vähän niin kuin peittoontuu. että niitäkin pitäisi mun mielestä nostaa pinnalle sillä lailla, että ne pienetkin asiat on todella tärkeitä mitä tapahtuu.

Kyllä, sellainen, että sä rasvaat asukkaan kädet, kasvot. Se, että sä oot, sä voit lukea jotakin siinä. Ei tarvi olla mitään superjuttua. Vaikka se riittää, että nostellaan vähän käsiä.

Tärkeäksi koettiin myös, että hoitotoimenpiteiden ohella tehtäisiin asioita, joista asukkaat pitävät. Monet asiat ovat kuitenkin ulkoistettu, esimerkiksi ruuan tekee keittiöhenkilökunta, jolloin esimerkiksi leipominen on käytännössä hankalaa järjestää asukkaiden kanssa.

Moni tykkää leipoa tai tehdä käsitöitä. Ei pysty leipomaan, koska keittiö tekee. Toki sekin on haastavaa, että melkein pitäis ulkoistaa joku tämmönen, että olis sitä toimintaa. Se on haastavaa, kun ei ole käsipareja.

Haastatteluissa tuli myös ilmi, että ajan puute ja kiire vaikuttavat moneen asiaan työssä. Kun ei ole työntekijöitä tarpeeksi, niin jotkut asiat on vaikeaa toteuttaa.

Se tuotiin esille, kun aikaa olisi enemmän, niin silloin olisi mahdollista perehtyä asukkaisiin perusteellisemmin.

Yksi työntekijä toi esille, että sosiokulttuurista työtä olisi helpompi toteuttaa, kun asukkaat olisivat innokkaampia osallistumaan toimintaan ja heidän vointinsa antaisi mahdollisuuden erilaisiin asioihin.

Tietysti toivoisi, että väki haluaisi enemmän osallistua ja jaksaisi olla ja vointi antaisi myöten vähän monialaisempaan. Pystyisi olemaan kokonaisvaltaisemmin läsnä.

Haastatteluissa tuotiin esille tärkeä asia, että huomioitaisiin koko päivän hoitotyö, ja se, että asukkaille on joku koko ajan läsnä sekä heillä on turvallisuuden tunne. Läsnäolon merkitys on suuri muistisairaiden kanssa.

Otettais huomioon, että pienetkin asiat arjessa ja hoitajan työpäivässä merkitsee tosi paljon ettei unohdettaisi sitä, että hoitajat on kuitenkin täällä koko ajan läsnä ja heidän ei tarvitse olla yksin, aina on joku hoitaja näkyvillä ja, ettei unohdettaisi sitä läsnäolon merkitystä.

Kolme neljästä haastateltavasta oli sitä mieltä, että luovan toiminnan menetelmät ovat heille mieluisia. Yksi haastateltava koki, että hän on tylsä, ettei ole löytänyt siitä mitään mielenkiintoista.

Se tuntuu pakkopullalta, vaikka tietää, että olisi kiva tehdä niiden kanssa. Ehkä se, että sä joudut keksimällä keksiä, että mitä vois tehdä.

Haastatteluista tuli ilmi, että tilannetaju on tärkeässä roolissa päivän mittaan. Asiat menevät tilanteiden ja päivän mukaan, mukaan lukien tietysti asukkaiden jaksaminen ja vointi. Kaksi haastateltavaa toi esille, että käsillä tekeminen on mieleistä. He kuitenkin olivat sitä mieltä, että asukkaiden toiveet ovat tärkeässä roolissa ja heidän toiveitaan kuunnellaan.

Koen kuitenkin, että tässä on niin moninaista ettei ole sellaista yksittäistä. Se menee aina tilanteen ja päivän mukaan. En koe mitään yksittäistä, kokonaisuudessaan kaikki.

Kaikki mun mielestä, vaihtelu antaa itselle ja toiselle. Kun näkee, että toiselle tulee siitä vaihtelua ja mielekkyyttä.

Tässäkin kohtaa haastatteluita tuli ilmi muistisairaiden pelokkuus ja turvattomuuden tunne. Työntekijöiden lähestymistavalla on suuri merkitys sekä tietysti myös ympäristötekijöillä. Kosketuksen suhteen hoitajien pitää olla herkkiä, koska kaikki eivät välttämättä pidä esimerkiksi silittämisestä.

Onhan sitä ihminen hukassa, kun ei enää muista mitään, turvaton olo on monella. Tosi paljon vaikuttaa se lähestymistapa, ympäristötekijät, tunneaisti korostuu, koska aika moni on aistiherkkä, joten se lähestymistapa korostuu. Kosketus on monelle tosi tärkeä.

6.1.1 Taiteen ja kulttuurin yhdistäminen

Kolme neljästä haastateltavasta koki, että taide ja kulttuuri kuuluu päivittäiseen työhön. Yksi haastateltavista koki, ettei hän yhdistä sitä mitenkään työssään. Taiteen ja kulttuurin katsottiin olevan kokonaisvaltaista, se paljon itsestä kiinni, miten sen ajattelee. Kulttuurin ja tämän päivän uutisaiheiden esiin tuominen asukkaille, joiden ymmärrys on vielä tietyllä tasolla, katsottiin mukavaksi tavaksi tuoda nykypäivää heille, esimerkiksi Suomen uuden presidentin kuvan näyttäminen lehdestä. Tai se voi olla myös säätä koskevaa, sellaisia hyvän mielen asioita asukkaille on hyvä tuoda esiin, jotka eivät ahdistaisi tai tuo pahaa oloa heille.

Kaikki on taidetta ja voi olla kulttuuria. Se on, että miltä kantilta sä haluat sen kattoo. Ihan niinkin yksinkertainen kuin se, että tuoli on siirretty toiseen paikkaan. Mä koen, että sitä on kaikkialla ja joka paikassa. Se on moninaista.

Kyllä mä ajattelisin sen niin, että kertoa jostain niin kuin tämän hetken. Voi katoppa tässä on nyt tämä meidän presidenttikin päässy kuvaan, se on tämän näköinen. Siinäkin vähän hoitajan pitää itte kattoa tilannetta.

Haastattelussa tuli ilmi kulttuurin kohdalla ruoka. Asukkaille voi näyttää ja kertoa minkäväristä ruokaa tänään syödään, sekin on arkipäivän kulttuuria ja taidetta. Myös erilaiset aistikokemukset tuotiin esille, esimerkiksi pullan tuoksu ja maku,

joka varmasti tuo kaikille jotain muistoja mieleen. Sananlaskut ja musiikki arkipäivän työssä koettiin tärkeäksi kommunikaation tavaksi asukkaiden kanssa.

Kyllä mä ainakin puhun nenäliinasta aina,. että nästuuki ja mulla tulee paljon sanontoja mieleen, niin nämäkin aina heti niin.. ja laulu on yks, musiikki, moni nauttii musiikista.

Jokaisen ihmisen oman persoonan tunteminen on tärkeää, jotta voi keskustella juuri häntä kiinnostavista asioista. Yhdessä haastattelussa tuli myös ilmi se, etteivät kaikki asukkaat ole välttämättä iäkkäitä vaan asukas voi olla tullut yhteisöllisen asumisen piiriin vaikka aivovamman seurauksena.

Kyllä on pyrkinyt jokaisesta asukkaasta löytämään mikä heitä kiinnostaa ja sen ohella ottaa kontaktia.

6.1.2 Ilo ja aito kohtaaminen

Kaikista haastatteluista tuli ilmi, että ilo ja aito kohtaaminen ovat erittäin tärkeässä roolissa tässä työssä. Asukkaiden tyytyväisyys ja onnellisuus olivat parasta työn palautetta. Kiitoksen ei tarvitse aina olla sanallista vaan se voi olla vain katse tai hymy, joka saa sinut tuntemaan, että olet hoitanut työsi hyvin. Myös asukkaiden pienet eleet kiitoksen antamisesta, kuten kädestä kiinni ottaminen ovat työn tähtihetkiä.

Mulle itselle ainakin henkilökohtaisesti, en voisi kuvitella tekeväni tätä työtä, jos mulla ei olisi sydän tässä mukana. Kun mä aistin siitä asukkaasta, että hän on tyytyväinen ja onnellinen, niin silloin mä oon tehnyt asiat oikein.

Myös asukkaiden liikuttuneisuus kiitoksena työstä tuli esille haastatteluissa. Joskus työntekijätkin liikuttuvat. Kuolemantapaukset myös aiheuttavat surua työntekijöidenkin keskuudessa, koska esimerkiksi joku asukas on voinut olla kymmenen vuotta talossa.

Ja sitten se, että ethän sä jätä mua yksin, oothan sä mun kans, niin onhan se sellainen, että he liikuttuu ja rupeaa itkemään. Kiitos, kun

sä oot ja autat mua. Niin onhan se sellaisia niin kuin, kyllähän sitä ite joskus liikuttuu.

Meilläkin on niin pitkäaikaisia nämä asukkaat, että niitä on saattanut hoitaa sen 10 vuotta, et sen tuntee niin läpikotaisin ja omaisista on tullut hyvin tuttuja, kun tietää heidän tyyliinsä ja toiveensa, niin onhan se. Se on aina surullinen päättymisen vaikka se on tuki hyvin helpottavaa, kun ikää tulee ja sairaudet etenee ja näin. Heillä on aikansa.

Myös asukkaiden hyvä mieli ja huumorin kukoistaminen arjessa ovat hoitajille asioita, jotka tuovat iloa. Aidolla kohtaamisella ja hetkeen pysähtymisellä on suuri merkitys asukkaiden hyvinvoinnin kannalta. Hoitajan pienet eleet, ilmeet ja ammattitaito koettiin tärkeäksi.

Mä tykkään kiireettömästi, vaikka on kiire. Pysähtyä asukkaan kohdalla siihen hetkeen, ettei ohimennen ohiteta vaan, siinä pitää osata hienovaraisesti. Asukkaat aistii ja huomaa pienistäkin eleistä, millainen ilmapiiri on on.

Asukkaat ja omaiset näkevät hoitajan ”läpi” ja sillä on suuri merkitys hoitotyössä. Ikäihmiset aistivat vallitsevan ilmapiirin. Työyhteisön ilmapiiri on myös suuressa roolissa. Hoitajan yksityiselämä pitää olla tasapainossa, jotta työtä muistisairaiden kanssa jaksaa tehdä. Hoitotyö on tällä hetkellä henkisesti kuormittavaa.

Henkinen puoli niin kun se näkyy siinä, että sun täytyy olla hyvin nukkunut ja sun henkilökohtainen elämä pitää olla aika lailla balanssissa, että jaksat tätä työtä, koska tämä on niin kuormittavaa. Jos sulla itellä on oma elämä sekaisin ja tuut tänne yrittämään tehdä työtä, niin siitä ei tule mitään.

Työ ei aina ole ruusuilla tanssimista, mutta kuitenkin on pyrkimys siihen, että ollaan iloisia ja toisia kunnioittavassa ilmapiirissä.

Mutta kyllä aika pienellä, eihän joka päivä voi mennä aurinkoisesti ja iloisesti, mutta pyrkiä siihen, että toisella on hyvä olla.

Muistisairaiden kanssa ollaan tekemisissä asukkaiden kipujen kanssa ja he eivät aina osaa sitä itse kertoa hoitajalle, niin silloin ilmeiden ja eleiden tulkitseminen on hoitajan toimesta tärkeässä roolissa.

6.2 Sosiokulttuurisen työn tarve ja sen kehittäminen

Etelä-Pohjanmaan palvelukokonaissuunnitelma, jossa korostetaan kulttuuripalveluiden saamista kaikille, ei ollut kenellekään haastateltavista tuttu asia. Yksi haastateltava innostui tästä ja saattaa tulevaisuudessa perehtyä tähän.

Asukkaiden tarpeet sosiokulttuuriselle työlle nähtiin tarpeellisina. Moni haastateltava koki, että enemmänkin voisi tällä hetkellä olla. Toisaalta taas tyydyttiin siihen tilanteeseen, mikä tällä hetkellä oli. Resurssit määrittelevät paljon, mitä pystytään toteuttamaan. Kaksi haastateltavista koki, että asukkaiden tarpeet sosiokulttuuriselle toiminnalle ovat suuret ja päiviin pitäisi saada enemmän sisältöä. Myös resurssien puute ja muistisairauden eteneminen vaikuttaa sosiokulttuuriseen työhön.

Suuret, että täällä on selvästi muutamia asukkaita, jotka niin tylsistyy. Aamulla takapuoli laitetaan tohon nojatuoliin ja iltapäivällä se nousoo siitä, eikä välttämättä välillä tapahdu yhtään mitään. Se on hoitajan näkökulmasta, niin rankka katsoa sitä toimeettomuutta.

Oon vähän sellainen vastavirtaan menijä tossa kiire asiassa, että mun mielestä joo totta kai, välillä on semmoisia päiviä, että tuntuu, että ei ehdi, mutta että ei se oo jatkuvaa se kiire, että kyllä se on meistä itsestä kiinni, ihan täysin.

Monen haastattelussa tuli ilmi, että asukkaiden elämä koetaan yksitoikkoisena ja samanlaisena päivästä toiseen. Toisaalta taas muistisairaille rutiinit luovat turvallisuutta. Tilat ovat kuitenkin kodinomaiset ja kaikilla on omia huonekaluja. Resurssipula näkyy tässäkin osa-alueessa. Muistisairauden eteneminen vaikuttaa moneen asiaan.

Saattaa olla, että se riippuu siitä, mihin vaiheeseen muistisairaus on edennyt. Onko sillä enää sellasta, menee niin kun pikkuhiljaa siihen

omaa pieneen kuplaan, alkaa vetäytyä, se muistisairaus, kun etenee...kyllähän se luo haastetta. Alkaa taantumaan, kehitys menee alaspäin.

Yksi haastateltava koki, että sitä järjestetään tilanteiden mukaan. Vaatii hoitajalta ammatillista tilanteiden lukutaitoa, jotta pystyy itse tekemään ratkaisun, esimerkiksi tänään kannattaa pelata bingoa. Asukkaiden kokonaisvaltaisen tilanteen huomioiminen on tärkeää ja heidän vireystilansa. Hoitajan pitää itse pystyä arvioimaan, mikä kenellekin asukkaalle tänään voisi olla sopivaa. Toisen porukan kanssa samaa toimintaa voi ottaa toisena päivänä. Joillekin asukkaille riittää vain tilanteen seuraaminen vierestä.

He voivat olla sekavia, väsyneitä, he on voinut yöllä valvoa täällä ja kulkia niin, että kaikki vaikuttaa. Se onkin aina se, että siinä vaaditaan sitä ammatillisuutta hoitajalta, että osaa nähdä, että mä voin nyt tänä porukan kans tänään. Toisille vaan tilanteen seuraaminen on ok, he ovat hirveän seurakipeitä, moni.

Oman yksikön sosiokulttuurisen työn tarve koettiin tarpeelliseksi. Kaikki haastateltavat kertoivat, että hoitotyö vie paljon aikaa työajasta. Työntekijät kokivat, että on mukavaa, kun esimerkiksi seurakunnasta käy työntekijöitä pitämässä hartauksia sekä vapaaehtoinen soittaja, jota asukkaat mielellään kuuntelevat. Työntekijöitä mietitytti myös asukkaiden jaksaminen.

No kyllä, on heillä omat tarpeensa. Mun mielestä sekin kuluu siihen hoitotyöhön yhtenä osa-alueena. Heidän viihtyvyyttä ja heidän hyvinvointia ajatellen, että kyllähän ihminen vaikka siitä kuinka vanha, niin kyllähän sitä kaipaa seuraa, ääntä ympärilleen ja ihmisiä. Eihän meitä ketään oo yksin tarkoitettu tänne olemaan.

Kaikki haastateltavat olivat samaa mieltä siitä, että on erittäin tärkeää ottaa huomioon asukkaiden elämäkokemus ja toiveet. Kun ikäihminen muuttaa yhteisöllisen asumisen yksikköön, niin silloin tärkeässä roolissa on aloituskeskustelu, jossa käydään läpi asukkaan elämäkokemus ja toiveet. Siitä saa paljon omaan työhön, ja pystyy kohtaamaan asukkaan paremmin. Aloituskeskustelulla on myös suuri merkitys tutustumisen alkuvaiheessa. Sen avulla saadaan rakennuttua luottamusta. Asukkaan kuuntelu on merkityksellistä.

Ja kun tietää, että se on äärettömään tärkeää asukkaalle itselleen kertoa siitä omasta elämästään ja haluaa kertoa vaikka kaikki ei aina välttämättä muistaisi. Koen sen toisi tärkeänä. Kommunikaatio on tärkeää asukkaan kanssa ja se kasvattaa sellaista tietynlaista luottamusta kuitenkin.

Työntekijät kokivat, että kuunteleminen kuuluu hyvään hoitotyöhön. Kokonaisvaltainen huomioiminen ja eri osa-alueiden kartoittaminen on tärkeää. Vaikka asukkaalla olisi ollut jokin tietty elämänkatsomus aikaisemmin, se voi muuttua elämän aikana. Näitä kaikkia on tärkeää kunnioittaa. Työntekijän ilmeillä, eleillä ja äänenpainolla on suuri merkitys muistosairaiden kanssa ollessa. Asukkaat ovat sanavalmiita ja tuovat hyvin esille sen, mitä he haluavat ja mitä ei.

Vaikka on kuinka dementoitunut, he pystyvät kyllä sanomaan, haluavatko tätä vai tuota, kun sen asian esittää selkeästi eikä niin pöpöpö...haluatko tätä vai tehtäiskö tätä? Et se justiin se tyyli, miten se hoitaja sen asian esittää, tyyli, äänenpaino. Sillä on suuren suuri merkitys.

Erilaisten muistikuvien herättely, jotka tuovat erilaisia tunteita esiin koettiin tärkeäksi. Toisaalta taas kaikki asiat eivät välttämättä herätäkään positiivisia tunteita, vaikka olisi ennen siitä pitänyt. Yksi työntekijä jäi pohtimaan, olisiko muistosairaiden kanssa työskennellessä jostakin muistikorteista tai kuvakorteista apua heidän ilmaisunsa kanssa.

Oli semmosia isoja, vähän niin kuin muistipeli, valokuvia skannattu, pulvereita, kaikkia näitä vanhoja 50-luvun esineitä, se tuotti tosi paljon keskustelua. Mustavalkosia kuvia. Vanhuksille olisko hyötyä, joku muistikortti. Tosi monilla huomaa, ettei ne saa sanottua.

6.2.1 Tulevaisuuden sosiokulttuurinen työ

Kysyttäessä tulevaisuuden sosiokulttuurisesta työstä vastauksissa nousi esille yhteisöllisyys ja osallisuus. Yhdessäolo ja toisilta ikäihmisiltä saatu seura nostettiin tärkeäksi. Myös ikäihmisten omien mielenkiinnon kohteiden huomioiminen ja heidän toiveensa nostettiin esille. Ihanteena olisi, että jokainen saisi toteuttaa itseään kuntonsa mukaan. Voisi olla erilaisia pisteitä, kuten taide- ja musiikinurkkaus.

On joku nurkkaus, missä on taulupohjat, saa tehdä taidetta, jos on semmoinen ihminen ja löytyisi vaikka jotain musiikkiin liittyvää omasta paikasta, olis sellaisia eri pisteitä. Ja sitten, että noi vuodepotilaatkin saisi jotain, niitä on muutamia.

Tulevaisuudelta toivottiin asukkaiden yksilöllisyyden huomioimista ja heidän toiveidensa kuuntelua. Läsnaolon merkitystä ei voi unohtaa tässäkään kohtaa.

Kyllä mä toivoisin, että sitä vanhusta kuunneltaisiin ja arvostettaisiin, että se haluaa nyt näin ja se ei halua tällaiseen.

Kun puhutaan ihanteesta, niin silloin tärkeäksi koettiin myös se, että ikäihmiset voisivat itse kulkea paikasta toiseen ja olisi paikkoja, joissa voisi kokoontua. Toiminnan ei tarvitsisi olla mitään suurta vaan olisi leppoista yhdessäoloa ja seuraavaa. Kaikki ulkopuolelta tuleva toiminta otettaisiin mielellään vastaan asukkaille.

Olisi toiminnallista ja yhteisöllistä. Oman ikäisten kohtaaminen ja vaikka ei mitään erikoista tehtäisi, niin se, että ollaan yhdessä.

6.3 Sosiokulttuurinen osaaminen ja sen eri osa-alueet

Haastateltavat toivat esille, että aina on puhuttu viriketoiminnasta ja esimieskin käyttää myös tätä nimikettä. He toivat esille kokonaisvaltaisen näkemyksen, jossa monta osa-aluetta vaikuttaa kaikkeen. Läsnaolon merkitys ja tilanteiden lukemisen taidot ovat merkityksellisiä muistisairaiden kanssa tehtävässä työssä. Myös hoitajien omat luonteenpiirteet vaikuttavat työn tekemiseen. Sosiokulttuurinen osaaminen koettiin työtavaksi, jota toteutetaan koko päivän ajan. Se koettiin myös huolenpidoksi.

Se on musta aika laaja käsite. Se on myös sitä tuokion järjestämisestä, että nyt voitais tehdä tämmöstä, mitäs ajattelisitte. Ja sitten se on taas sellaista henkilökohtaista huomioimista. Ja sitä sellaista huolenpitoa ja läsnäoloa, että mun mielestä sen on hyvin laaja.

Koen, että toteutan sitä koko päivän työssä. Se ei ole pelkästään se yksi virikehetki, vaan mä toteutan sitä koko ajan koko ajan.

aamupalan, lounaan tai aamutoimien yhteydessä, päiväkierrolle tai ohimennen. Mä huomioin asukkaat menen tullen ja palatessa.

Yksi haasteltava koki oman sosiokulttuurisen osaamisen vain toiminnallisen toiminnan järjestämiseksi, eikä avannut sitä sen enempää haastattelussa.

Sosiokulttuurinen osaaminen jakautui haasteltavien kesken eri tavoin. Huumori liitettiin tähän sekä kansainvälisyyskin tietyllä tavalla. Yksi haastateltavista kertoi, että joutuu yhden asukkaan käyttämään ruotsin kieltä, jotta saa hänet toimimaan sovitulla tavalla ja tähän myös liittyi huumori omalla tavallaan.

Kun huumoria käyttää työssä, pitää tuntea asukkaat, koska kaikki eivät välttämättä ole huumorin ystäviä. Jokaisen luonteenpiirteet pitää ottaa huomioon. Se tuo työhän haastetta, että joutuu käyttämään monenlaisia erilaisia asioita, joiden kautta saa kontaktin asukkaaseen. Se vaatii myös mielikuvitusta ja tilannetajua, jotta huomaa missä kohtaa mitäkin keinoa olisi hyvä ja tarpeellista käyttää.

Asukkaista tarkotin kansainvälisyydestä sitä, että yks asukas on semmoinen, että mä en saa sitä tekemään kuin ruotsin kielen sanoilla, kom hit, vähän niin kuin huumorilla. Tää on hauska, joutuu kaikkia konsteja käyttää.

Asukkaiden omien mieltymyksien huomioonottaminen koettiin tärkeänä toiminnan suunnittelussa. Läsnäolon merkitys tuotiin tässäkin yhteydessä esille, se on todella tärkeää. Omaisten toivottiin enemmän käyvän katsomassa omaisiaan, mutta toisaalta ymmärrettiin heidän oman elämänsä eläminen. Välttämättä yhteisen tekemisen ei tarvitse olla mitään suurta vaan aito läsnäolo ja yhdessäolo riittää. Kiire ja aikataulut nousi esille tässä kohtaa haastattelua. Esimerkiksi asukkaan kädestä kiinnipitäminen rauhassa koettiin tärkeänä osana asukkaan päivää.

Se, että asukas tuntee tai kokee, että siinä on joku aidosti läsnä. Mä ajattelen, että mitä tätä työtä on nyt tehnyt, niin on huomannut, että sillä on suuri merkitys, että sä oot vaan siinä. Että vain pidät kädestä kiinni ja sua saa ottaa kädestä kiinni. Höpiset, katsot.

Hoitajan omat työhön liittyvät työtavat ja hän repertuaarinsa, mihin hän on valmis, se vaikuttaa paljon. Hoitajien omat luonteenpiirteet ovat suuressa roolissa, jos hoitaja on empaattinen ja lähestyvä, silloin on helppo toteuttaa työssä erilaisia asioita. Jos taas ei ole tämältyyppinen, niin silloin voi olla vaikea hypätä uuteen asiaan ja olla siitä innostunut. Hoitajan kokonaisnäkemysellä on suuri merkitys.

Jos on hyvin empaattinen ja lähestyvä, niin silloin hän kykenee aika laajaan skaalaan, mut jos hän on, että bingo on nyt vaan juttu, niin sitten se on aika suppeaa. Se riippuu siitä hoitajasta, asukkaasta ja hoitajan kokonaisnäkemyksestä.

Yksi työntekijä kertoi haastattelussa, että haluaisi leipoa asukkaiden kanssa ja se olisi hyvää motoriikalle, jottei paikat ala jumittumaan. Tässä samassa haastattelussa tuli esille, että muistisairaille pehmolelut luovat turvallisuutta. Kun he saavat silittää niitä, heille tulee hyvä olo. Esille nousi myös eläinteema, että olisi oikeita eläimiä ulkona, joita saisi silittää.

Yks nuori tyttö huomasi yhdellä mummolla pehmolelun hyllyssä ja otti sen ja antoi sille mummolle syliin, vuodepotilaalle. Ai että mikä ilme sillä oli, korvaa ja viiksiä kosketti. Aivan eri ilme oli sillä ihmiselle, kun lähti pois huoneesta. Onhan ne yksinäisiä omassa huoneessaan.

Miten ihan olis joku eläinteema, jotain takapihalla, yks lehmä tuolla ja lampaita, tulis osallistumista. Vai onko se nykyaikaa, että tulis isolle kankaalle jotain ääniä. Mutta ei se oo silti sama asia kuin oikeat eläimet, ei voi koskea eikä silittää.

Yhdessä haastattelussa tuli ilmi, että keväällä ja kesällä olisi mukavaa ulkoilla enemmän asukkaiden kanssa. Siihen toivottiin enemmän suunnitelmallisuutta ja aikaa sen toteuttamiseen sekä johdolta tukea. Lämpiminä vuodenaikoina on helppo lähteä ulos asukkaiden kanssa, jotka itse kävelevät, mutta jos tarvitaan esimerkiksi pyörätuolia se vaikeuttaa asioita ja siihen tarvitaan jo enemmän henkilökuntaa. Työntekijöiden vähyyys vaikuttaa tähänkin osa-alueeseen. Aina ei ole mahdollista saada toista työntekijää avuksi. Muistisairaot saattavat myös päättää, etteivät lähde ulos, vaikka niin olisi suunniteltu. Ulkona olisi hyvä olla jotain odotettavaa, vaikka mehua, jolloin heitä olisi helpompi saada ulos.

6.4 Kansalais- ja vapaaehtoistoiminta

Suurin osa haastateltavista toi esille sen, että vapaaehtoisia koirakavereita on käynyt ennen korona-aikaa, jonka aikana se yhteistyö tyrehtyi eikä ole enää päässyt uudelleen käyntiin. Työntekijät olisivat ottaneet nämä mielellään, mutta heidän toiminnassaan tuli joitakin muutoksia, tarkkaa syytä lopettamisella ei tiedetä. Asukkaat tykkäsivät kovasti koirakavereista.

Se on ollut sellainen tosi kiva, mistä asukkaat tykkäs. Se oli sellainen juttu siinä yhdessä välissä, että ne koirat aina tuli.

Yksi haastateltavista toi esille myös sen, ettei kaikilla ole välttämättä myönteisiä kokemuksia koirista. Myös allergiat pitää ottaa huomioon, jos suunnitellaan koirakaveritoimintaa.

Toki se iso kokonaisuus, joillakin saattaa olla joku trauma, voi tulla myös ikäviä kokemuksia. Se pitää miettiä missä kunnossa potilaat on, kaikki ei hyödy siitä ollenkaan. On nitäkin, jotka varmasti tykkäsivät.

Ulkopuolelta tulevien vapaaehtoistoiminta painottui pitkälti musiikkiin. Haitarisoittaja ja erilaiset kuorot tulevat mielellään laulamaan ja soittamaan. He ovat paikalla tunnin, joten osa haastateltavista koki, että se on liian pitkä aika asukkailla kerralla. He eivät kuitenkaan käy joka viikko, joten säännöllisyyttä kaivattaisiin.

Jos sen pystyisi vaikka puolittamaan kahteen kertaan, niin siitä saisi sen saman määrän, mutta enemmän kertoja. Päivät elää ja on erilaisia. Tokihan voisi joku viikko aina olla joku, yksi juttu voisi olla joka viikko.

Erilaiset seurakunnat, kuten vapaakirkko ja helluntaikirkko käyvät pitämässä silloin tällöin hartauksia ja niistä tykätään. Yksi haastateltavista toi esille sen, että lapsista tykätään, niin päiväkodin vierailu voisi onnistua.

6.5 Tulokset asukkaiden haastatteluista

Haastattelin neljää muistisairasta asukasta. Minulla oli kuvat tietokoneelta apuna haastatteluista. Heidän muistisairauksien taso eli erilainen. Yhden haastattelu sujui parhaiten, sillä hän tiedosti tilanteen ja pystyi vastaamaan hyvin kysymyksiin. Kolmen muun haastatteluissa oli haasteita puheen ymmärtämisen sekä asiassa pysymisen kanssa. Heidän haastattelunsa olivat vapaamuotoisia keskusteluja, jossa esitin kysymyksiä kuvien avulla. Kyselin heiltä mitä he tykkäävät tehdä ja mitä ovat aikaisemmin tykänneet tehdä. Lisäksi otin selville, olisiko heillä jotain toiveita toiminnan suhteen.

Kaikissa haastatteluissa tuli ilmi, että käsityöt ovat olleet kaikille mieluisia. Kaikki olivat tehneet villasukkia. Nykyhetkessä ei kuitenkaan enää onnistunut niiden tekeminen.

Lukeminen ja kirjojen kuunteleminen koettiin mielekkäiksi. Osa asukkaista kertoi, että olisi mukavaa, kun joku lukisi, vaikka romaaneja ääneen. Myös sanomalehden lukeminen koettiin tärkeänä asiana.

Joskus olisi mukavaa, että joku lukisi romaaneja. Mulle tuleekin tänne päivän lehti, mun tytär on tilannut sen mulle. Saan sitä itse luettua, kun laitan silmälasit silmille. Pysy selvillä paikkakunnan asioista, ja näkee ketä on kuollut.

En oo ammattikirjailija, sanomalehdet mieluisia. En oo ollut romaanien lukija. Jos jotain pitää saada selville, niin kyllä mä otan, tarvittavan, en muuta. Kyllä pystyn itse lukemaan vielä, mutta näkö alkaa menemään.

Yksi haastateltavista toi esille, että ikää on jo niin paljon, että kokee levon olevan tärkeintä tällä hetkellä.

Lepo on tärkeintä, oon niin vanha jo. Väsyn niin vähästä.

Liikuntaa kaikki olivat nuoruudessaan harrastaneet ja kokivat, että tuolijumppa voisi olla mieluista tällä hetkellä. Lisäksi vain käsien ja jalkojen nostelu koettiin hyväksi verenkierrolle. Yksi haastateltavista kertoi, että liikunta olisi mieleistä vieläkin, mutta reumatismi vaivaa.

Nuorempana mitä muutkin nuoret, niin oon sekaan mennyt. Jump-paa ja kävelyä. Mutta nyt se on jäänyt vähälle, kun voimat on men-nyt.

Liikunta on ollut mieleistä, mutta sitten, kun tuo reumatismi repii joka paikan. Kyllä minä tuolissa voin jumpata. Näytän tuota pol-veani.

Muovailuvahan kuva oli kaikille uusi eikä kukaan haastateltavista innostunut siitä. Musiikki toi kaikille jotain mieleen, asukkaat olivat sitä mieltä, että musiikin kuunteleminen oli mieluista, laulaminen ei niinkään.

Ovat mieleisiä, oon mä joskus laulanut, en enää laula. Kuuntelu on erilaista.

Kukkien merkitys nousi monessa haastattelussa esille, asukkaat kertoivat niiden olevan kauniita ja toivat iloa. Nämä haasteltavat kertoivat, että kesällä pääsee ulos ja se koettiin mielekkääksi asiaksi.

Eläimet olivat oikeastaan kaikille tuttuja, kun olivat sellaisista oloista lähtöisin, missä oli ollut eläimiä. Myös kuvani, joka oli tietokoneella, nostatti iloisia tunteita esiin ja kaikki haastateltavat tunnistivat sen koiraksi.

No on, on söpö. "On ollut koiria ja kissojakin.

Kyllähän ne eläimet ihania on .

Osalle haasteltavista metsä oli tuttu ympäristö, siellä oli kerätty marjoja ja tehty polttopuita.

Onhan nyt toki, On ollut vähän metsääkin ittellä. Polttopuita. Kävin marjassa, meillä oli suuri perhe, tenavia oli yhdeksän. Kerättiin mar-joja ja myyntiinkin vielä. Se oli sellainen harrastus.

Yhteenvetona asukkaiden haastatteluista tuli kirjojen ja musiikin kuunteleminen sekä eläimet koettiin mieluisaksi. Luonnon merkitys myös korostui, kukkien kau-neus tuotiin haastatteluissa esille sekä kesällä ulkoilu.

7 Pohdinta

7.1 Luotettavuus ja eettisyys

Keskeistä tieteellisessä tiedossa on luotettavuus. Luotettavuus kehittämistoiminnassa tarkoittaa käyttökelpoisuutta eli tiedon pitää olla hyödyllistä. Määrällisessä tutkimuksessa käytetään käsitteitä reliabiliteetti ja validiteetti. Ensimmäisenä mainittu tarkoittaa pätevyyttä eli sitä, että tutkimuksessa mitataan sitä mitä pitää mitata. Toiseksi mainitsemani käsite tarkoittaa luotettavuutta eli se liittyy olennaisesti mittareiden sekä tutkimusasetelmien toimivuuteen. (Toikko & Rantanen 2009, 121–122).

Kun puhutaan laadullisesta tutkimuksesta, niin silloin reliabiliteetti ja validiteetti ei olekaan nimellisesti käytössä, vaan puhutaan vaikuttavuudesta. Tutkijan on tärkeää vakuuttaa tutkimuksensa valinnat ja tulkinnat näkyviksi. Aineisto ja argumentaatio pitää näyttää avoimesti, jolloin voidaan vakuuttaa, että tutkimus on pätevä. Keskeistä luotettavuudessa on myös tutkimuksen johdonmukaisuus, se että tutkimusaineisto on kerätty ja analysoitu huolellisesti. (Toikko & Rantanen 2009, 123–124).

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on hyvä muistaa, mitä on tutkimassa ja miksi eli se ilmiö, jota tutkit, on tärkeässä asemassa luotettavuudesta puhuttaessa. Luotettavuuden arviointiin vaikuttaa myös oma sitoumus tutkimuksessa sekä miten aineisto on saatu kerättyä. Tutkimukseen osallistujien valintakriteerit vaikuttavat myös luotettavuuden arviointiin. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 140).

Tutkija-tiedonantaja-suhde on myös tärkeässä asemassa, kun käsitellään luotettavuutta. Esimerkiksi lukivatko tutkimukseen osallistujat tuloksia, ennen kuin ne julkaistaan. Luotettavuuteen vaikuttaa myös tutkimuksen kesto, aineiston analysointi sekä tutkimuksen luotettavuus eli on arvioitava, miksi juuri

tämä raportti on luotettava. Tutkimuksen raportointi vaikuttaa myös luotettavuuden arviointiin. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 141).

Kun tässä kehittämistoiminnassa, tutkimusaineistot koostuisivat haastatteluista, niin on todennäköistä, että siihen voi kuulua sekä tekijänoikeudellisesti suojattuja sekä myös suojaamattomia osia. Kuitenkin tässä kohtaa on tärkeää huomioida, ettei tutkimusaineiston tekijänoikeudella ole samanlaista merkitystä kuitenkaan kuin julkaisuilla, sillä tutkimusaineistoja ei yleensä julkaista. (Kuula 2011, 73).

Tutkijalla on vastuu tutkittavien yksityisyyden suojasta koko ajan sekä arviointia tulee suorittaa koko ajan, miten raportoida, niin ettei ketään tunnisteta. Tässä kehittämistoiminnassa on kyse haastatteluista, siitä voi tulla myös haasteita. Jos esimerkiksi käytetään suoraa lainausta, niin silloin pitää tehdä kriittistä arviointia, että saadaan teksti siihen muotoon, ettei siitä tunnisteta. (Kuula 2011, 204–205).

Aluksi ajattelin, että tuo suorissa lainauksissa esille ammatin ja iän. Pohdinnan jälkeen tulinkin siihen tulokseen, että minun haastateltavani joukko oli niin pieni, joten en voinut kertoa lainauksissa ammattia tai ikää, sillä siitä olisi voinut tunnistaa työntekijän. Myös yksikkö, missä tein haastattelut oli suhteellisen pieni, niin silloin tein päätöksen, etten tuo mitään tietoja haastateltavien iästä tai ammattinimikkeestä työssäni esille, jottei ketään tunnisteta.

Luottamuksellisuus tutkimusaineistossa koskee niitä sopimuksia ja lupauksia, joita tehdään tutkittavien kanssa. Vaitiolovelvollisuus ja salassapitovelvollisuus myös kuuluvat tutkimusprosessiin (Kuula 2011, 88, 90).

7.2 Etiikka

Kun pohditaan etiikkaa moraalisenä näkökulmana, niin se on osa meidän jokapäiväistä elämäämme. Etiikka on mukana tilanteissa, joissa ei ole olemassa yhtä oikeaa ratkaisua vaan, kun katsotaan asiaa eri näkökulmista, niin siihen sisältyy sekä positiivisia ja negatiivisia piirteitä. Se, että tuntee lait ja eettiset normit ei riitä,

vaan jokainen tutkija ottaa vastuun omista ratkaisuksistaan sekä valinnoistaan. (Kuula 2011, 21).

Tutkimusetiikka voidaan myös määritellä tutkijoiden ammattietiikaksi, jolloin siihen kuuluu olennaisesti eettiset periaatteet ja arvot (Kuula 2011, 23). Tutkimuseettiset peruseriaatteet ohjaavat tutkimustyötä. Näihin kuuluvat luotettavuus, rehellisyys, arvostus sekä vastuunkanto koko prosessin ajan. Hyviin tutkimuskäytäntöihin kuuluu se, että tutkimusta harjoittavat organisaatiot, harjoittavat tutkimuseettisten periaatteiden tuntemista. (The European Code of Conduct for Research Integrity Revised Edition-ohje 4–5). Tutkimuskohteiden kunnioittava ja arvostava kohtaaminen sekä aineistojen ja tutkimusmateriaalien sovittu säilyttäminen on tärkeässä roolissa. (The European Code of Conduct for Research Integrity Revised Edition-ohje, 7).

Se miten tutkija kirjoittaa tutkittavista on myös tärkeässä roolissa. Jos tutkija kirjoittaa negatiivissävyyteisesti tutkittavista, se saattaa leimata tutkittajien edustajien ryhmän, vaikka yksittäisiä tutkimusjulkaisuja ei pystyttäisi tunnistamaan. Kuitenkin uutta tieteellistä tietoa pitää pystyä myös julkaisemaan vaikeistakin asioista. (Kuula 2011, 65).

Tietosuoja tarkoittaa ihmisten yksityisyyden kunnioittamista sekä sen suojelemista noudattaen oikeudellisia säännöksiä sekä toimintakäytäntöjä. Jokaisella tutkijalla on velvollisuus noudattaa tietosuojalainsäädäntöä. Huolellisuusveloitteessa sanotaan, että tutkittavien yksityisyyden suoja ei saa loukata, kun taas suojaamisvelvoite edellyttää, että henkilötiedot on suojattu, eivätkä asiaankuulumattomat pääse niihin käsiksi. (Kuula 2011, 64). Se että tunnistettavuus estetään, kuuluu tunnettuihin tutkimuseettisiin normeihin. Ne pitää olla heti tutkimuksen alussa itsestään selviä lähtökohtia (Kuula 2011, 201).

7.3 Tutkimusetiikka tässä opinnäytetyössä

Tieteellinen tutkimus tehdään aina hyvien tieteellisten käytäntöjen edellyttämällä tavalla. Siihen kuuluu luotettavuus, arvostus, rehellisyys ja vastuunkanto koko prosessin ajan. Tämän käytännön toteuttamisesta vastaa jokainen tutkija itse. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023). Tieteelliseen toimintaan liittyy olennaisesti lupien, suostumusten ja eettisen ennakoarvioinnin tekeminen ennen tutkimuksen aineiston keräämistä. Arvostus kaikkia osapuolia kohtaan on tärkeässä roolissa. (Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta 2023, 13). Tein huolellisen ennakoarvioinnin asioista. Henkilökunta valitsi minulle sopivat haastateltavat asukkaista, ja he hoitivat myös lupa-asiat kuntoon. Lähetin yksikön esimiehelle saatekirjeet, joissa kerrottiin haastatteluista omaisille sekä myös työntekijöille. He veivät tietoa eteenpäin omaisille, jotka kirjoittivat luvat omaistensa puolesta, koska asukkaat olivat muistisairaita. Mielestäni tässä on hyvin huomioitu arvostava kohtaaminen kaikkia osapuolia kohtaan.

Tutkimusetiikka voidaan määritellä myös tutkijoiden ammattietiikaksi, jolloin siihen kuuluu olennaisesti eettiset periaatteet sekä arvot (Kuula 2011, 23). Tutkimuseettiset peruseriaatteet ohjaavat tutkimustyötä. Hyviin tutkimuskäytäntöihin kuuluu se, että tutkimusta harjoittavat organisaatiot harjoittavat tutkimuseettisten periaatteiden tuntemista. (The European Code of Conduct for Research Integrity Revised Edition -ohje, 4–5).

Tutkimuskohteiden kunnioittava ja arvostava kohtaaminen on tärkeässä roolissa. Aineistojen ja tutkimusmateriaalien sovittu säilyttäminen on tärkeässä roolissa. (The European Code of Conduct for Research Integrity Revised Edition ohje, 7). Kunnioittava ja arvostava kohtaaminen oli tärkeässä osassa opinnäytetyöni haastatteluissa. Menin asukkaiden omiin koteihin, se jo itsessään luo erilaisen tunnelman. Tilanteita piti osata tulkita oikein ja kohtaamisessa piti koko ajan muistaa ikäihmisten muistisairaus.

Kun ollaan ikääntyneiden kanssa tekemisissä tutkimuksen puitteissa, niin silloin tutkijan on erittäin tärkeää vakuuttaa kaikki valinnat ja tulkintansa näkyviksi, koska ikäihmiset voivat myös luulla, esimerkiksi, että heitä huijataan. On tärkeää selittää ja kertoa, mistä on kysymys ja mihin tutkimusta käytetään. Myös, se että tutkimus etenee johdonmukaisesti, pitää selittää ikääntyneille ja kertoa, miksi tämä vaihe tulee juuri tässä kohtaa. Ikääntyneiden kanssa tehtävän tutkimuksen kanssa, on erittäin tärkeää kuuntelu ja arvostava kohtaaminen tutkimustilanteissa. Viestinnän pitää olla läpinäkyvää sekä avointa kaikkien osapuolten välillä. (The European Code of Conduct for Research Integrity Revised Edition-ohje, 7).

7.4 Opinnäytetyön tulokset verrattuna aiempiin tutkimuksiin

Tutkimustuloksieni perusteella voin kuitenkin sanoa, että sosiokulttuurisuutta löytyy, mutta siinä on myös kehitettävää. Sosiokulttuurisuus työntekijöiden näkökulmasta nähtiin työtapana enemmän kuin erillisenä asiana. Haastatteluissa tuotiin esille sosiaalinen kanssakäyminen ja toiminnallisuus. Sosiokulttuuriseksi toiminnaksi miellettiin muun muassa television katselu, juttelu ja pelailu eli arki-asiat, joita työssä käytetään. Läsnäolon merkitys ja turvallisuuden tunteet asukkaille on todella suuressa roolissa jokaisessa tilanteessa, kun työskentelee muistisairaiden kanssa. Asukkaille on tärkeää, että näkevät, että joku on koko ajan heidän kanssaan ja voivat tarvittaessa pyytää apua. Asukkaiden voimien huomiointi on tärkeässä roolissa ja tilanteiden lukutaito, jotta pystyy tarjoamaan muistisairaalle sen, mitä hän juuri sillä hetkellä tarvitsee.

Haastatteluissa tuli ilmi myös vanhustyössä näkyvä resurssipula, joka vaikeuttaa työn tekemistä. Kiireessä ja pienellä työkapasiteetilla hoitotyöt vievät paljon aikaa, jolloin kaikki muu toiminta jää vähäiseksi. Se tuntui harmittavan työntekijöitä asukkaiden puolesta. Sosiokulttuurisen toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen tarvittaisiin enemmän aikaa, jotta sitä pystyisi tavoitteellisesti toteuttamaan arjen työssä. Asukkaiden kokonaisvaltainen tunteminen auttaa sosiokulttuurisessa työssä. Pienet arjessa tehtävät asiat yhdessä asukkaan kanssa koettiin tärkeinä, samoin omahoidettavat, joiden kanssa oltiin enemmän arjessa.

Työntekijät toivat esille sen, että hoitotyö itsessään vie jo paljon aikaa. He toivoivat, että asukkaiden kanssa voisi tehdä heille mieleisiä asioita. Asukkaiden innostuneisuuden puute ja kuntotasot vaikeuttavat sosiokulttuurisen työn toteuttamista paljon. Myös asukkaan kokonaisvaltainen tunteminen koettiin tärkeäksi.

Luovan toiminnan menetelmät olivat mieleisiä suurimmalle osalle työntekijöistä. He halusivat tehdä asukkaiden kanssa mieleisiä asioita. Taidetta ja kulttuuria koettiin olevan paljon arjen työssä ja ympäristössä, oma asenne vaikutti siihen paljon, miten sen kokee. Musiikki ja aistikokemukset olivat tärkeässä roolissa. Ilo ja aito kohtaaminen näkyvät haastateltavien vastauksissa. Pienet arjen teot ovat tärkeässä roolissa. Yhteisöllisyys, osallisuus, yksilöllisyys ja kuunteleminen myös nostettiin tärkeiksi asioiksi.

Nämä kaikki haastateltavien vastaukset tukevat jo aiemmin esille tuotuja tutkimuksia. Kohti luovaa arkea -tutkimushankkeessa jo todettiin, että osallistava taidetoiminta on merkityksellistä arjen työssä. (Huhtinen-Hildèn ym. 2017, 3). Hoitoalalla olevat tietävät, että luovuus ja taide lisäävät hyvinvointia ja elämän merkityksellisyyttä. Omien tutkimustuloksieni perusteella voidaan myös sanoa, että kuitenkin luovuus ja taide ei silti vielä näy ikäihmisten arjessa ympärivuorokautisissa hoivakodeissa tarpeeksi. Sen vaikutusta ei ole vielä systemaattisesti hyödynnetty. (Huhtinen-Hildèn, Puustelli-Pitkänen, Strandman & Ala-Nikkola 2017, 13).

Tutkimuksissa on todettu olevan positiivisia vaikutuksia hyvinvointiin. Se parantaa muun muassa mielialaa ja muistia. Luovuus myös edistää terveyttä. (Ala-Nikkola ym. 2017, 21–22). Omissa tutkimustuloksissa nämä tulivat hyvin esille. Myös tutkimustulos, jossa muistisairaiden musiikin kuuntelulla, että tai yhteislaululla voi saada aikaan muun muassa sosiaalisia sekä emotionaalisia vaikutuksia. (Ala-Nikkola ym. 2017, 22). Nämä tulivat myös esille omissa tutkimustuloksissani.

Myös Yhdistyneessä kuningaskunnassa tehty Creative Journeys-tutkimusprojekti, jossa tutkittiin osallistavaa taidetta, jossa henkilökunnan sekä asukkaiden

väliset sosiaaliset suhteet olivat tärkeässä roolissa. Tutkimuksessa nousi esille mieleisen toiminnan toteuttaminen ja sen tarjoaminen asukkaille. Siihen kuului lauluja ja erilaista osallistavaa taidetta sekä yksilöllistä huomiointia. (Bungay ym. 2020, 1807–1808). Nämä tutkimustulokset tukevat minun tutkimustuloksiani, joissa nousi esille nämä samat teemat kuin tässä kyseisessä tutkimuksessa.

Rappen ja Koivusen tutkimuksessa 2017 todettiin, että vihreät kasvit nostavat mielialaa ja rauhoittavat. Värikkäät kukat tuovat hyvää mieltä ja lievittävät kipua. Niistä saa myös myönteisiä tunnekokemuksia. (Rappe & Koivunen 2017, 7–8). Näitä samoja tuloksia sain ikäihmisten haastatteluista, joissa moni koki luonnon ja kukkien tuovan paljon iloa. Huhtinen-Hildèn 2017 tutkimuksessa nousi esille kokonaisvaltainen huomiointi sekä yksilöllisyyden ottaminen huomioon erilaisissa tilanteissa. (Huhtinen-Hildèn 2017, 31). Asukkaiden kokonaisvaltainen tunteminen ovat suuressa roolissa. Omahoidettavuuden tärkeys nousi esille haastatteluissa. (Huhtinen-Hildèn 2017, 44–45). Itse sain omissa haastatteluissa samanlaisia tuloksia kuin tässä tutkimuksessa.

7.5 Oma oppiminen

Sosiokulttuurisuus aiheena oli minulle jo hieman tuttua sosionomi (AMK)- opintojeni ajalta. Aihevalintaani olin erittäin tyytyväinen. Siitä löytyy paljon tuoretta ja ajankohtaista tietoa sekä tutkimuksia. Myös kansainvälisiä tutkimuksia löytyi hyvin. Tutkimuksiin tutustuminen oli erittäin mielenkiintoista ja tiedonjano kasvoi koko prosessin ajan.

Opin prosessin aikana kärsivällisyyttä, tunteiden hallintaa ja muutoksen kestämistä. Koko prosessi kesti kaikkensa noin yksi ja puoli vuotta ja sen aikana sain paljon myös lisää itsevarmuutta ja itsetuntoa. Omiin kykyihin luottaminen on kasvanut huimasti. Myös tämän aiheen kautta, on tullut innostus siihen, josko joskus pääsisi vaikka esimerkiksi johonkin projektiin, jossa saisi hyödyntää opin- näytetyössäni saamaani tietoa ja taitoa.

Toiveenani on myös, että kun työ on valmis, niin tämän kautta tulisi uusia työmahdollisuuksia ja olisin saanut luotua uusia kontakteja, joita voisin hyödyntää työelämässä tulevaisuudessa. Toivon, että kun opinnäytetyöni on valmis, niin eri kunnat pystyvät Etelä-Pohjanmaan alueelle käyttämään tekemääni sosiokulttuurisen työn mallia työssä hyödyntäen ja tuotos olisi arjen työssä aktiivisesti mukana.

Asukkaiden kannalta opinnäytetyöni tuloksia voisi hyödyntää heidän arjessaan. Myös heidän toiveitaan sekä ajatuksiaan voisi myös käyttää jatkossa arjen työssä ja kehittää sosiokulttuurista työtä vielä enemmän asiakaslähtöisemmäksi ja osallistavaksi. Mielestäni tästä aiheesta olisi mielenkiintoista tehdä lisää tutkimuksia. Esimerkiksi onko minun haastattelutuloksistani otettu asioita käyttöön arjen työssä. Tästä aiheesta myös voisi tehdä lisää tutkimusta, esimerkiksi, kuinka sosiokulttuurinen työ on otettu käytäntöön enemmän ja onko haastatte- luista esimerkiksi saatu lisää tietoa, kuinka arjen työtä voisi kehittää.

Toimeksiantajalle tästä opinnäytetyöstäni on mielestäni paljon hyötyä. He lupasivat jakaa opinnäytetyöni Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle. Jos edes osa työntekijöistä innostuisi lukemaan opinnäytetyötäni, niin uskon, että sieltä voisi saada uusia ajatuksia sekä myös vinkkejä arjen työhön. Myös omaa työtä voisi tämän kautta reflektoida ja miettiä erilaisia näkökantoja liittyen sosiokulttuuri- seen työhön.

Lähteet

- Aholainen M. 2019. Mitä ikääntyneiden kulttuuripalveluilla tarkoitetaan? Käsitteiden analyysiä. *Gerontologia* 33 (4), 171–188. Mitä ikääntyneiden kulttuuripalveluilla tarkoitetaan - pdf (journal.fi). 8.4.2024.
- Ala-Nikkola E., Huhtinen-Hildén L., Puustelli-Pitkänen A. & Strandman P. 2017. Tutkimusraportti: Kohti luovaa arkea, kulttuurinen vanhustyö asiakaslähtöisyyden edistäjänä. Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Metropolia ammattikorkeakoulu. 10.3.2024.
- Bodman G. 2019. Leva ett med naturen. ”Dammråttor kan man ju ge namn åt om man vill”. Åbo Akademi. Ghita Bodman: Leva ett med naturen (doria.fi). 30.5.2024.
- Bungay H., Dadswell A., Munn-Gidding C., & Wilson G. 2020. The role of collaborative working between the arts and care sectors in successfully delivering participatory arts activities for older people in residential care settings. *Health & Social Care in the Community* (18). 1807-1814. The role of collaborative working between the arts and care sectors in succ...: EBSCOhost (karelia.fi). 13.4.2024.
- Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue. 2023. Ikääntyneiden palvelut. 16.2.2023. Ikäihmisten palvelut - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue (hyvaep.fi) Etelä-Pohjanmaan liitto. Kulttuurin kehittäminen. Kulttuuri hyvinvointi. 1.4.2024. Kulttuurihyvinvointi - Etelä-Pohjanmaan liitto (epliitto.fi).
- Etelä-Pohjanmaan liitto. Etelä-Pohjanmaan kulttuurihyvinvointisuunnitelma. 31.3.2024. Kulttuurihyvinvoinnin-liite-7.3.2022-fonttia-muokattu.pdf (epliitto.fi).
- Green Care. 2024. Mitä on Green Care? 31.3.2024. Green Care Finland (gcfinland.fi). Heikkinen H. L. T. 2008. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Hannu L. T. Heikkinen., Rovio E. & Syrjälä L. (toim). Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: kansanvalistusseura, 16–38.
- Heikkinen H. L. T, Kontinen T. & Häkkinen P. 2008. Toiminnan tutkimuksen suuntaukset. Teoksessa Hannu L. T. Heikkinen., Rovio E. & Syrjälä L. (toim). Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: kansanvalistusseura, 39–76.
- Heikkinen H. L.T., Rovio E. & Kiilakoski T. 2008. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa Hannu L. T. Heikkinen., Rovio E. & Syrjälä L. (toim). Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: kansanvalistusseura, 78–93.
- Heikkinen, H. & Jyrkämä J. (1999) Mitä on toimintatutkimus. Teoksessa Hannu Heikkinen & Rauno Huttunen & Pentti Moilanen (toim.) Siinä tutkijamissä tekijä: toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena Kustannus.
- Huovinen T. & Rovio E. 2008. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa Hannu L. T. Heikkinen., Rovio E. & Syrjälä L. (toim). Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: kansanvalistusseura, 94–113.
- Kananen J. 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy.

- Kananen J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylä: Suomen yliopistopaino.
- Kokkonen S. 2023. Laadukkaat ikääntyneiden palvelut sisältävät taidetta ja kulttuuria. Suositus ikääntyneiden kulttuuripalveluiden Suomen malliksi. Helsinki: Taiteen edistämiskeskus. 13.4.2024.
- KOPPA 2015. Etusivu. Avoimet. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Aineiston analyysimenetelmät. Hermeneuttinen analyysi. Hermeneuttinen analyysi — Jyväskylän yliopiston Koppa (jyu.fi). 12.3.2023.
- Koponen T., Löyttyneemi E., Arve S., Honkasalo M-L & Rautava P. 2023. Experienced Quality of Life and Cultural Activities in Elderly Care. *Ageing International* (2023) 48:452–464. Experienced Quality of Life and Cultural Activities in Elderly Care.: EBSCOhost (karelia.fi). 7.5.2024.
- Kulmala J. 2018. Aktiivinen arki on onnistuneita kohtaamisia ja mielekästä tekemistä. Teoksessa Kulmala J. (toim.) 2018. Hyvä vanhuus, menetelmiä aktiivisen arjen tukemiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kuula A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laes T., Rautiainen P. 2022. Eläkkeelle siirtyneiden taidetoimijuus. *Gerontologia* 36 (2), 172–188. Eläkkeelle siirtyneiden taidetoimijuus - pdf (journal.fi). 9.5.2024.
- Lilja-Viherlampi, L-M.; Rosenlöf, A-M. 2019. Moninäkökulmainen kulttuurihyvinvointi. Teoksessa I. Tanskanen. (toim.) Taide töissä – Näkökulmia taiteen opetukseen sekä taiteilijan rooliin yhteisöissä. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 256. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 20–39. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522167170.pdf>. 29.3.2024.
- Muistiyhdistys. 2018. Ikäihmisten yhteensovitettu palvelukokonaisuunnitelma. Tervetuloa taloon. (muistiyhdistys.fi). 16.2.2024.
- Nuutinen T. 2014. Sosiokulttuurisen vanhustyön idea ja käytäntö. Teoksessa Jämsén A. & Kukkonen, T. (toim.) 2014. Ikä! Moninainen ikäosaaminen. Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B:24. Joensuu: Grano Oy. 92–94.
- Nuutinen T. 2024. YTL Teija Nuutinen, väitös 12.4.2024: Taiteilijat edistävät pitkäaikaishoidossa olevien iäkkäiden ihmisten ja hoivayhteisöjen kulttuurihyvinvointia. Itä-Suomen yliopisto. YTL Teija Nuutinen, väitös 12.4.2024: Taiteilijat edistävät pitkäaikaishoidossa olevien iäkkäiden ihmisten ja hoivayhteisöjen kulttuurihyvinvointia | Itä-Suomen yliopisto (uef.fi). 13.4.2024.
- Nuutinen T., Laulainen S., & Salonen A.O. 2021. Taiteilija-ammattilaiset kulttuurihyvinvoinnin toimijoina ikääntyneiden hoivayhteisöissä: kuvaileva kirjallisuuskatsaus. *Gerontologia* 35 (3), 231–248. [17044554841045355244.pdf](https://doi.org/10.17044/554841045355244) (uef.fi). 29.3.2024.
- Oeser P., Bruckmann N., Gellert P., & Wolfram J. H. 2023. Older adults' suggestions of research topics on ageing well in urban environments – A participatory study. Older adults' suggestions of research topics on ageing well in urban enviro...: EBSCOhost (karelia.fi). 21.4.2024.
- Puusa A. 2020. Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Puusa A. & Juuti, P. (toim.) 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Printol Trukikoda

- Puusa A. 2020. Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Puusa A. & Juuti, P. (toim.) 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Printol Trukikoda.
- Rantakokko M. 2019. Elinympäristö aktiivisen arjen ja hyvinvoinnin tukena. Teoksessa Kulmala J. (toim.) 2019. Hyvä vanhuus. Menetelmiä aktiivisen arjen tukemiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rappe E. & Koivunen T. 2017. Hoitokodin kasvit. Ikäinstituutti. Helsinki: Ikäinstituutti.
- Rappe E. 2005. The influence of a green environment and horticultural activities on the subjective well-being of the elderly living in long term care. Helsinki: Yliopistopaino.
- Riekko-Tuovinen S. 2019. Sosiokulttuurisuus vanhustyössä, lisää mielikuvitusta vanhustyöhön! Microsoft PowerPoint - Sosiokulttuurisuus vanhustyössä KaVa -juhlaseminaari Helsinki 9.12.19 (gerontologia.fi).14.4.2023.
- Riekko-Tuovinen S. 2018. Sosiokulttuurista vanhustyötä paikantamassa. Tutkimus erilaisissa vanhusten asumisympäristöissä. Itä-Suomen yliopisto. urn_isbn_978-952-61-2703-3.pdf (uef.fi). 14.1.2024.
- Räsänen R. 2018. Elämänlaadun monipuolinen huomiointi ja tukeminen käytännön vanhustyössä. Teoksessa Kulmala J. (toim.) 2018. Hyvä vanhuus, menetelmiä aktiivisen arjen tukemiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Räsänen R. 2011. Ikääntyneiden asiakkaiden elämänlaatu ympärivuorokautisessa hoivassa sekä hoivan ja johtamisen laadun merkitys sille. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Räsänen R. 2018. Hyvää elämänlaatua ikääntyneille. Keuruu: Printek.
- Sarajärvi, A. & Tuomi J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Salovuori T. 2014. Luonto kuntoutumisen tukena. Mediapinta.
- Seppälä-Järvelä R. 2004. Prosessiarviointi kehittämissuorituksissa. Opas käytäntöihin. Microsoft Word - Prosessiarviointi (julkari.fi). 15.3.2023.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2024. Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palveluiden turvaamiseksi 2024–2027. Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027 (valtioneuvosto.fi). 13.4.2024.
- Tutkimuseettien eurooppalaiset käytännöt ja ohjeistus. 2020. 13.8.2023. https://allea.org/wpcontent/uploads/2020/08/Finnish_European_Code_of_Conduct_digital-final.pdf.
- Toikko T. & Rantanen T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Tutkimuseettien eurooppalaiset käytännöt ja ohjeistus. 2020. 16.3.2023. [Finnish_European_Code_of_Conduct_digital-final.pdf](https://allea.org/wpcontent/uploads/2020/08/Finnish_European_Code_of_Conduct_digital-final.pdf) (allea.org).
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö. 10.5.2024. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK) | Tutkimuseettinen neuvottelukunta (tenk.fi).
- Valtioneuvosto. 2023. Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023 (valtioneuvosto.fi). 1.4.2024.

Tutkimuskysymykset

Työntekijät

Taustatiedot:

Ikä:

ammatti:

työtausta/kokemus:

Tutkimuskysymys: Miten ikäystävällinen sosiokulttuurinen työ näkyy arjessa ja miten sitä voidaan kehittää?

Teemat

Aiheeseen perehtyminen ja sosiokulttuurinen työ

-mitä ajattelet sosiokulttuurisuudella?

-millainen sosiokulttuurinen työn tilanne teille on tällä hetkellä ja miten sitä toteutetaan? (ent. viriketoiminta)

- mitä haluaisit ikäystävällisen sosiokulttuurisen työn olevan?

-mitkä luovan toiminnan menetelmät ovat sinulle mieluisia?

-taide ja kulttuuri, miten yhdistät sitä omassa työssäsi?

-Miten ilo ja aito kohtaaminen näkyvät arjen työssänne?

Sosiokulttuurisen työn tarve ja sen kehittäminen

-Etelä-Pohjanmaalla on tehty palvelukokonaissuunnitelma ikäihmisille, jossa korostetaan kulttuuripalveluiden saamista kaikille. Oletko perehtynyt tähän ja mitä mieltä olet tästä?

-miten koet asukkaiden tarpeet sosiokulttuuriselle toiminnalle?

-mikä on teidän yksikkönne sosiokulttuurisen työn tarve?

-miten otatte huomioon asukkaiden elämänkokemuksen ja toiveet?

-millaista haluaisit ikäystävällisen sosiokulttuurisen työn olevan tulevaisuudessa?

Osaaminen

- millainen on sinun sosiokulttuurinen osaamisesi?
- millaista toimintaa haluaisitte asukkaille toteutettavan?

Kolmas ja neljäs sektori (esim. koirakaverit, kansalais- ja vapaaehtoistoiminta)

- onko teillä näiden kanssa yhteistyötä?
- millaista haluaisitte yhteistyön olevan?

Asukkaat

- Mikä on sinulle mieluista?
- Mitä tykkäät tehdä?
- Mitä toivoisit, että täällä tehtäisiin tulevaisuudessa?
- Vapaaehtois- ja kansalaistoiminnan hyödyntäminen?

Asukkaille avoin ja vapaa haastattelu, koska he ovat muistisairaita. Kuvia apuna.

Saatekirje työntekijöille

Olen Outi Kohtala ja opiskelen Karelia ammattikorkeakoulussa ikäosaamisen kehittämistä ja johtamista (YAMK). Opinnäytetyön idean olen saanut Etelä-Pohjanmaan alueen ikäihmisten palveluiden toimialuejohtajalta. Teen opinnäytetyöni aiheesta ikäystävällisen sosiokulttuurisen työn kehittäminen Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Tarkoituksena on tutkia ikäystävällisen sosiokulttuurisen työn nykytilaa ja sitä, miten sitä voisi kehittää asiakaslähtöisemmäksi. Tarkoituksena on myös saada työntekijöille vinkkejä siitä, kuinka sitä voisi hyödyntää kokonaisvaltaisemmin työssä.

Sosiokulttuurinen työ pitää sisällään kaikki luovan toiminnan menetelmät, jossa ilo, elämyksellisyys, merkityksellisyys, arvokkuus, luovuus, aito kohtaaminen, aktivointi ja osallistaminen ovat tärkeässä asemassa. Kun ikäihminen ei pysty enää kommunikoimaan sanallisesti, niin käyttöön voidaan ottaa luovan toiminnan menetelmät, kuten esimerkiksi maalaus, muovailu tai tanssi. Näiden menetelmien avulla voidaan aktivoida muistia ja tunne-elämää. Myös prosessin omaisuus ja tavoitteellisuus ovat tärkeässä roolissa ikäystävällisessä sosiokulttuurisessa työssä. (Nuutinen 2014, 92, 94).

Haastatteluihin tarvitsen sinun näkökulmiasi ja ajatuksia, ne toteutetaan työpaikallanne ja niihin menee aikaa n. tunti ja ne nauhoitetaan. Tutkimukseeni ja haastatteluihin osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää milloin tahansa. Haastatteluista ei käy ilmi kenenkään henkilöllisyys. Tietojanne ei jaeta muualle ja hävitän ne opinnäytetyöprosessini loputtua. Toivottavasti haluat olla kehittämässä minun kanssani yhdessä sosiokulttuurista työtä! Olethan yhteydessä minuun 24.11.2023 mennessä, jos olet valmis haastatteluun. Yhteystietoni ovat outi.kohtala@edu.karelia.fi ja puhelinnumeroni on 040-9115836.

Lähde: Nuutinen T. 2014. Sosiokulttuurisen vanhustyön idea ja käytäntö. Teoksessa Jämsén A. & Kukkonen, T. (toim.) 2014. Ikä! Moninainen ikäosaaminen. Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B:24.

Hei omaiset!

Olen Outi Kohtala ja opiskelen Karelia ammattikorkeakoulussa ikäosaamisen kehittämistä ja johtamista (YAMK). Teen opinnäytetyötäni ja sen aiheena on ikäystävällisen sosiokulttuurisen työn kehittäminen Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia sosiokulttuurisen työn nykytilaa ja sitä, miten sitä voisi kehittää asiakaslähtöisemmäksi.

Sosiokulttuurinen työ pitää sisällään kaikki luovan toiminnan menetelmät, jossa ilo, elämyksellisyys, merkityksellisyys, arvokkuus, luovuus, aito kohtaaminen, aktivointi ja osallistaminen ovat tärkeässä asemassa. Kun ikäihminen ei pysty enää kommunikoimaan sanallisesti, niin käyttöön voidaan ottaa luovan toiminnan menetelmät, kuten esimerkiksi maalaus, muovailu tai tanssi. Näiden menetelmien avulla voidaan aktivoida muistia ja tunne-elämää. Myös prosessin omaisuus ja tavoitteellisuus ovat tärkeässä roolissa sosiokulttuurisessa työssä. (Nuutinen 2014, 92, 94).

Haastatteluihin tarvitsen teidän läheisenne näkökulmia ja ajatuksia. Ne toteutetaan asukkaiden kodeissa, niihin menee aikaa enintään tunti/haastateltava ja ne nauhoitetaan.

Tutkimukseeni ja haastatteluihin osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää milloin tahansa. Haastatteluista ei käy ilmi kenenkään henkilöllisyys. Omaistenne tietojanne ei jaeta muualle ja hävitän ne opinnäytetyöprosessini loputtua. Laitan teille erikseen vielä lupalomakkeen.

Olethan yhteydessä minuun 24.11.2023 mennessä, jos olet valmis läheisenne haastatteluun. Yhteystietoni ovat outi.kohtala@edu.karelia.fi ja puhelinnumeroni on 040-9115836.

Lähde: Nuutinen T. 2014. Sosiokulttuurisen vanhustyön idea ja käytäntö. Teoksessa Jämsén A. & Kukkonen, T. (toim.) 2014. Ikä! Moninainen ikäosaaminen. Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B:24.

**SOSIOKULTTUURINEN TYÖ TUTKIMUSTULOSTENI
PERUSTEELLA,
TOIMEKSIANTAJA: ETELÄ-POHJANMAAN HYVINVOINTIALUE,
OUTI KOHTALA**

- *Arjen työkalu, jossa mukana kuuntelu, turvallisuuden tunteen antaminen, läsnäolon merkitys asukkailla
- *Ilo, aito kohtaaminen, huumori ja hetkeen pysähtyminen tärkeässä roolissa
- *Taide ja kulttuuri kuuluu jokapäiväiseen työhön, työntekijä itse määrittelee sen, mitkä kokee siihen
- *Yhteiset hetket muiden asukkaiden kanssa, esimerkiksi musiikkituokiot ja pelailu
- *Asukkaiden kokonaisvaltainen tunteminen tärkeää sekä heidän toiveidensa toteuttaminen
- *Asukkaiden vointi ja kunto vaikuttaa paljon
- *Lukeminen, arjen uutisten tuominen asukkailla
- *Omahoidettavien kanssa yhdessä tekeminen, esimerkiksi käsien hoito
- *Pienet arjen teot merkityksellisiä, esimerkiksi kädestä kiinni pitäminen
- *Kokonaisvaltaisuuden ja toiminnallisuuden huomiointi
- *Yhteistyö järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa koetaan tärkeänä
- *Koirakaverit, pitää muistaa kuitenkin esimerkiksi asukkaiden pelot
- *Yhteistyö päiväkotien kanssa, lasten vierailut asumispalveluyksiköihin
- *Haasteena sosiokulttuurisuudelle resurssipula ja hoitotöiden suuri ajan vieminen sekä suunnitteluun käytettävää aikaa ei ole
- *Paras palaute asukkailta on tyytyväisyys ja onnellisuus, hymyn saaminen
- *Tulevaisuudessa toivottiin erilaisia pisteitä, kuten taidepiste, musiikkipiste (ne olisivat koko ajan toiminnassa)
- *Asukkaiden sairaudet vaikuttavat toimintaan
- *Yhteisöllisyys ja osallisuus sekä myös yksilöllisyyden huomiointi
- *Yhteiset tempaukset ulkona, esimerkiksi maatilalla eläimiin liittyvät asiat
- *Asukkaat toivoivat tällä hetkellä kirjojen lukemista heille, ulkoilua ja kukkia

